Regeringens proposition
1979/80:5

om erkännande av nordiska faderskapsavgöranden;

beslutad den 28 juni 1979.

Regeringen föreslår riksdagen att anta de förslag som har tagits upp i bifogade utdrag av regeringsprotokoll ovannämnda dag.

På regeringens vägnar

OLA ULLSTEN

SVEN ROMANUS

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att en faderskapsdom som har meddelats i Danmark, Finland, Island eller Norge skall gälla även i Sverige. Också en fastställelse av faderskap genom erkännande skall gälla här i landet, om fastställelsen har skett i något av de andra länderna.

Förslaget innebär att ett faderskapsavgörande från något av de andra nordiska länderna i princip jämställs med ett svenskt avgörande. Detta betyder att avgörandet kan få rättsverkan exempelvis vid bedömningen av en fråga om arv eller underhåll här i landet.

Lagförslaget är ett led i det nordiska lagstiftningssamarbetet. Avsikten är att motsvarande förslag skall läggas fram i de övriga länderna.

Förslag till
Lag om erkännande av nordiska faderskapsavgöranden

Härigenom föreskrivs följande

1 § En lagakraftvunnen dom som har meddelats i Danmark, Finland, Island eller Norge och som avser faderskap till barn gäller även i Sverige.

Med dom jämställs i denna lag förlikning som har ingåtts inför domstol i Danmark.

2 § En fastställelse av faderskap i annan form än genom dom gäller i Sverige, om fastställelsen har skett i Danmark, Finland, Island eller Norge.

3 § En dom eller fastställelse som avses i 1 och 2 §§ gäller dock inte i Sverige,

1. om domen eller fastställelsen står i strid med en här i landet giltig dom i en rättegång som påbörjades innan den andra rättegången inleddes eller innan fastställelsen skedde,
2. om domen eller fastställelsen står i strid med en här i landet giltig fastställelse av faderskap i annan form än genom dom, såvida denna fastställelse skedde innan rättegången påbörjades eller innan den andra fastställelsen skedde,
3. om det här eller utomlands pågår en rättegång angående faderskapet som kan leda till en dom som gäller i Sverige och denna rättegång påbörjades innan den andra rättegången inleddes eller innan fastställelsen skedde,
4. om det skulle vara uppenbart oförenligt med grunderna för den svenska rättsordningen att erkänna domen eller fastställelsen.

4 § Väcks vid en svensk domstol talan angående faderskapet till ett barn men pågår redan en rättegång angående faderskapet i Danmark, Finland, Island eller Norge, skall talan avvisas eller förklaras vilande i väntan på lagakraftvunnen dom i den utländska rättegången.

Pågår en rättegång om faderskap i Danmark, Finland, Island eller Norge, får en svensk barnavårdsnämnd inte godkänna ett erkännande av faderskapet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1980.

Lagen tillämpas även på en dom som har meddelats före lagens ikraftträdande och på en fastställelse som dessförinnan har skett i annan form än genom dom. Detta gäller dock inte om domen eller fastställelsen står i strid med en annan dom eller fastställelse som också har kommit till stånd före ikraftträdandet, antingen i Danmark, Finland, Island, Norge eller Sverige eller, när den senare domen eller fastställelsen är giltig här i landet, i något annat land.

Förslag till
Lag om ändring i lagen (1977:595) om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område

Härigenom föreskrivs att 2 § lagen (1977:595) om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
2 §	
Med dom jämställes i denna lag	Med dom jämställes i denna lag
1. utslag varigenom överexekutor i Finland efter lagsökning har ålagt någon betalningsskyldighet,	1. utslag varigenom överexekutor i Finland efter lagsökning har ålagt någon betalningsskyldighet,
2. finsk betalningsorder,	2. finsk betalningsorder,
3. av norsk åklagarmyndighet utfärdat föreläggande av ersättningsskyldighet, vilket har godkänts av den som avses med föreläggandet,	3. av norsk åklagarmyndighet utfärdat föreläggande av ersättningsskyldighet, vilket har godkänts av den som avses med föreläggandet,
4. beslut om ersättning för rättegångskostnad i tvistemål, om dom i målet skulle omfattas av denna lag, och i brottmål, om ersättningen skall utgå till enskild part,	4. beslut om ersättning för rättegångskostnad i tvistemål, om dom i målet skulle omfattas av denna lag *eller lagen (1979:000) om erkännande av nordiska faderskapsavgöranden,* och i brottmål, om ersättningen skall utgå till enskild part,
5. beslut om ersättning till vittne eller sakkunnig i tvistemål eller brottmål,	5. beslut om ersättning till vittne eller sakkunnig i tvistemål eller brottmål,
6. beslut om återbetalning till staten av förskott på sådan ersättning för inställelsekostnad, som har utbetalats till vittne, målsägande eller part.	6. beslut om återbetalning till staten av förskott på sådan ersättning för inställelsekostnad, som har utbetalats till vittne, målsägande eller part.
Finskt lagsökningsutslag mot vilket besvär ej har anförts anses ha vunnit laga kraft, även om tiden för stämning om återvinning ej har gått ut.	Finskt lagsökningsutslag mot vilket besvär ej har anförts anses ha vunnit laga kraft, även om tiden för stämning om återvinning ej har gått ut.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1980.

JUSTITIEDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1979-05-17

Närvarande: statsministern Ullsten, ordförande, och statsråden Sven Romanus, Mundebo, Wikström, Friggebo, Wirtén, Huss, Rhode, Enlund, Lindahl, Winther, De Geer, Blix, Cars, Gabriel Romanus, Tham, Bondestam

Föredragande: statsrådet Sven Romanus

Lagrådsremiss om erkännande av nordiska faderskapsavgöranden

---

1 Inledning

Vid sammanträde med nordiska ämbetsmannakommittén för lagstiftningsfrågor den 29 maj 1975 överenskoms att Finland skulle ta initiativ till överläggningar om erkännande av nordiska faderskapsavgöranden.

Överläggningar i ämnet har därefter ägt rum i Helsingfors den 29 april 1976, i Stockholm den 19 november 1976 och i Oslo den 2 september 1977. I överläggningarna har deltagit företrädare för justitiedepartementen i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Även företrädare för det isländska justitiedepartementet har inbjudits att delta. Vid mötet i Oslo överenskoms att man i de olika länderna skulle utarbeta förslag till överensstämmande nationell lagstiftning av det innehållet att en dom eller ett annat avgörande om faderskap i något av de nordiska länderna skall gälla även i de övriga.

Inom det svenska justitiedepartementet har därefter upprättats en promemoria (Ds Ju 1979:3) med ett förslag till lag om erkännande av nordiska faderskapsavgöranden. Lagförslaget bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 1*.

Promemorian har remissbehandlats. Yttranden har avgetts av Svea hovrätt, Göteborgs tingsrätt, domstolsverket, socialstyrelsen, riksskatteverket, Lunds universitet (juridiska fakultetsnämnden), Svenska kommunförbundet, Sveriges advokatsamfund och Sveriges domareförbund. En sammanställning av remissyttrandena bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 2*.

Därefter har ytterligare överläggningar i ämnet ägt rum i Köpenhamn den 6 april 1979. Även vid detta tillfälle deltog företrädare för samtliga nordiska justitiedepartement utom det isländska.

2 Allmänt om giltigheten av utländska tvistemålsavgöranden i Sverige

Det finns i svensk rätt inte några generella bestämmelser om i vad mån utländska avgöranden i tvistemål tillerkänns giltighet här i landet. Däremot finns i anslutning till överenskommelser som Sverige har träffat med andra stater bestämmelser som på olika punkter reglerar giltigheten av utländska domar och andra avgöranden.

Vad gäller Sveriges förhållande till de övriga nordiska länderna bör först nämnas lagen (1977:595) om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område, som trädde i kraft i förhållande till Danmark, Finland och Norge den 1 januari 1978 (SFS 1977:1000), och den ramkonvention i ämnet som Sverige har tillträtt. Det är här fråga om uniform nordisk lagstiftning, dvs. lagbestämmelser med samma innehåll har införts i Danmark, Finland och Norge.

I 1 § i den svenska lagen föreskrivs att lagakraftvunnen civildom från något av de övriga nordiska länderna gäller även i Sverige. Av 2 § framgår att med dom jämställs också vissa andra exekutionstitlar. I 3 § anges att dom som sålunda gäller i Sverige på begäran också skall verkställas här. Härtill anknyter 4 § som beträffande domar på betalningsskyldighet gör undantag från kravet på laga kraft som villkor för verkställighet. Enligt 5 § gäller lagen i tillämpliga delar i fråga om verkställighet av vissa förlikningar m. m. I 6 § anges förutsättningarna för att avgörande rörande vårdnad eller rätt till umgänge med barn m. m. skall få verkställas här. Därefter följer en paragraf (7 §) som räknar upp olika undantag från lagens tillämpningsområde och en (8 §) som anger vissa omständigheter vilka utgör hinder för erkännande och verkställighet. Förfarandet vid erkännande och verkställighet behandlas i 9–12 §§. I 13 § ges en s. k. litispendensregel och i 14 § en bestämmelse om handräckning.

Bland de undantag som görs från lagens tillämpningsområde finns vissa familjerättsliga avgöranden. Till dessa hör dom eller förlikning rörande underhållsskyldighet och faderskap till barn. Vidare undantas vissa avgöranden av successionsrättslig karaktär när den avlidne inte var medborgare i nordiskt land. En del konkursrättsliga avgöranden med utomnordisk anknytning och vissa avgöranden på arbetsrättens område undantas också.

Vid sidan av 1977 års lag och den därtill anknutna ramkonventionen gäller på en del områden särskilda nordiska överenskommelser om erkännande och verkställighet. Här kan nämnas 1962 års konvention om indrivning av underhållsbidrag (SÖ 1963:14). I anslutning till denna konvention har utfärdats lagen (1962:512) om indrivning i Sverige av underhållsbidrag, fastställda i Danmark, Finland, Island eller Norge. Konventionen gäller oavsett om bidraget har bestämts genom dom, administrativ myndighets beslut eller skriftlig förbindelse. Beträffande övriga nordiska konventioner

och den lagstiftning som anknyter till dessa kan hänvisas till redogörelsen i prop. 1976/77:128.

I förhållande till utomnordiska länder har Sverige endast beträffande Schweiz träffat överenskommelse om erkännande och verkställighet av civildomar i allmänhet (SÖ 1936:10). I övrigt har Sverige genom tillträde till olika multilaterala konventioner på speciella områden åtagit sig att erkänna och verkställa civildomar i viss utsträckning. Särskilt kan nämnas att Sverige på familjerättens område har tillträtt två Haagkonventioner från år 1958 resp. 1973 om erkännande och verkställighet av avgöranden om underhåll (SÖ 1965:55 och 1973:3). Dessa konventioner har införlivats med svensk rätt genom lagar (1965:723 och 1976:108) i ämnet. Konventionerna tillämpas inte mellan de nordiska länderna.

3 Gällande svensk rätt rörande faderskap

Överväganden om i vad mån utländska faderskapsavgöranden skall godtas i vårt land bör grundas på en jämförelse mellan våra egna faderskapsregler och motsvarande regler utomlands. I detta avsnitt redogörs därför till en början för de svenska nationella bestämmelserna om faderskap (3.1).

Med spörsmålet om giltigheten av utländska avgöranden sammanhänger frågorna om när domstol kan ta upp faderskapsmål där part har anknytning till annan stat och vilken stats regler om faderskap som i så fall skall tillämpas. Också i dessa delar lämnas uppgifter i det följande (3.2 och 3.3).

3.1 Svenska nationella regler om faderskap

De aktuella bestämmelserna finns i föräldrabalken (FB) och därtill anknutna författningar.

Föräldrabalken inleds med ett par presumtionsregler om faderskap. Är vid barns födelse modern gift, skall mannen i äktenskapet anses vara far till barnet. Om modern är änka när barnets föds, anses hennes avlidne make som barnets fader, om barnet föds inom sådan tid efter mannens död att det kan vara avlat dessförinnan. Någon presumtionsregel finns däremot inte för det fall att modern är frånskild när barnet föds.

Faderskapspresumtionen kan brytas genom att domstol förklarar att mannen i äktenskapet inte är fader till barnet. Sådan förklaring kan meddelas, om 1) det är utrett att modern har haft samlag med annan än mannen och det med hänsyn till samtliga omständigheter är sannolikt att barnet har avlats av den andre, 2) det på grund av barnets arvsanlag eller annan särskild omständighet kan hållas för visst att mannen ej är barnets fader, eller 3) barnet har avlats före äktenskapet eller under det att makarna levde åtskilda och det ej är sannolikt att makarna haft samlag med varandra under tid då barnet kan vara avlat (1 kap. 2 § FB).

Presumtionen kan också brytas utan domstols medverkan, om annan man

erkänner faderskapet och mannen i äktenskapet samt modern skriftligen godkänner detta erkännande. För att ett sådant faderskapserkännande skall gälla erfordras i övrigt att de bestämmelser som finns i 1 kap. 4 § första stycket FB har iakttagits (se nedan). Är mannen i äktenskapet inte i livet eller är han eller modern inte kapabel att lämna sitt godkännande, kan detta förenklade förfarande inte användas.

Rätt att föra talan om att mannen i äktenskapet inte är fader till barnet har barnet och fadern. Deras talerätt är inte tidsbegränsad. Även mannens arvingar har talerätt, om mannen är död. Deras talerätt är dock begränsad (3 kap. 1 och 2 §§ FB). Talan väcks vid rätten i den ort där barnet har sitt hemvist. Finns inte annan behörig domstol tas målet upp av Stockholms tingsrätt (3 kap. 3 § FB).

Skall inte moderns make anses som barnets far, fastställs faderskapet genom erkännande eller dom (1 kap. 3 § FB). Förutsättningarna för ett giltigt faderskapserkännande anges i 1 kap. 4 § första stycket FB. Erkännandet skall vara skriftligt och bevittnat av två personer. Det skall godkännas skriftligen av barnavårdsnämnden och av barnets moder, såvida inte barnet har uppnått myndig ålder. I så fall skall erkännandet i stället godkännas av barnet självt. Barnavårdsnämnden får lämna sitt godkännande bara om det kan antas att den man som har erkänt faderskapet är barnets fader.

Om det senare skulle visa sig att den som har lämnat faderskapserkännandet inte är fader till barnet, skall domstol på talan förklara att erkännandet saknar verkan mot mannen (1 kap. 4 § tredje stycket FB). Ett faderskapserkännande kan också förklaras ogiltigt enligt allmänna regler, dvs. på grund av att det har kommit till genom tvång, förledande eller villfarelse etc.

Skall faderskap fastställas genom dom, skall rätten förklara mannen vara far till barnet, om han har haft samlag med modern under tid då barnet kan vara avlat och det med hänsyn till samtliga omständigheter är sannolikt att han är far till barnet (1 kap. 5 § FB).

Barnavårdsnämnden har skyldighet att försöka utreda vem som är fader till barn under 18 år, när faderskapet inte följer av den legala faderskapspresumtionen, och se till att faderskapet fastställs, om den som har vårdnaden om barnet är kyrkobokförd i Sverige eller vistas här eller om i annat fall vårdnadshavaren begär det och barnet är svensk medborgare (2 kap. 1 § FB). Den som kan antas vara barnets far skall beredas tillfälle att erkänna faderskapet. Enligt 2 kap. 6 § FB bör barnavårdsnämnden verka för att blodundersökning äger rum beträffande modern, barnet och den som kan vara fader till barnet, om denne begär det eller om det finns anledning att anta att modern har haft samlag med mer än en man under konceptionstiden.

Talan om fastställande av faderskap väcks av barnet. Är barnet underårigt förs barnets talan av barnavårdsnämnden eller av modern, om hon är vårdnadshavare, eller av särskilt förordnad förmyndare (3 kap. 5 § FB). Den man som anser sig vara fader till barnet saknar rätt att själv väcka talan vid domstol. Hans intressen kan tillgodoses genom att han hos barnavårds-

nämnden anmäler sin uppfattning att det är han som är barnets fader.

Talan får i faderskapsmål föras mot flera män. En man som blir instämd i en faderskapsprocess kan ansöka hos rätten att stämning utfärdas även på annan man som inte redan är instämd i målet (3 kap. 6 § FB). Som tidigare har nämnts är barnavårdsnämnd i flertalet fall skyldig att sörja för att faderskap fastställs i fall då faderskapet inte följer direkt av lag. Talan om fastställande av faderskap skall då väckas vid rätten i den ort där barnavårdsnämnden finns (3 kap. 7 § FB). I andra fall väcks talan vid den domstol där mannen har sitt hemvist eller, om flera män stäms in, en av dem har sitt hemvist. Finns det inte någon behörig domstol enligt de nu nämnda reglerna tas målet upp av Stockholms tingsrätt.

3.2 Svensk domstols behörighet att ta upp internationella faderskapsmål

Frågan i vilka fall svensk domstol är behörig att ta upp talan om faderskap när målet är av internationell natur är inte särskilt reglerad i lag. De internationellrättsliga frågorna diskuteras inte heller i förarbetena till de aktuella bestämmelserna i FB. En del rättsfall finns dock på området.

Vad först gäller mål om förklaring att mannen i äktenskapet inte är fader till barnet kan hänvisas till NJA 1964 s. 398. I det fallet togs efter en resningsansökan talan upp om avsaknad av äktenskaplig börd mot finsk man med hemvist i Finland. Som motivering angavs att barnet när stämningsansökningen gavs in var svensk medborgare med hemvist i Sverige. I rättsfallet NJA 1967 s. 300 ansågs svensk domstol däremot inte behörig att ta upp talan om avsaknad av äktenskaplig börd som väckts av tyskt barn. Barnet var fött i äktenskap mellan tysk man och argentisk kvinna (dvs. samtliga var utländska medborgare). Det förelåg delade meningar i frågan om barnet hade hemvist i Sverige. Högsta domstolen uttalade dock att även om barnet kunde anses ha hemvist i Sverige tillräcklig anledning ej förelåg att uppta barnets talan till prövning vid svensk domstol.

När det gäller fastställelse av faderskap har svensk domstol ansetts behörig att ta upp mål om faderskap mot man som var medborgare i annat nordiskt land och bosatt där, när barnet var domicilierat (bosatt) i Sverige (NJA 1956 s. 410 och 1969 s. 308). Svensk domstol har också ansetts behörig att ta upp mål om faderskap mot utländsk man med hemvist i annat land, när barnet stadigvarande vistades här (NJA 1976 s. 539, jfr NJA 1957 s. 430).

I fråga om svensk domstols behörighet i internationella faderskapsmål har Gösta Walin uttalat (Kommentar till föräldrabalken m. m., andra upplagan 1971 s. 463) att det torde vara givet att talan vid behov kan tas upp i Sverige om barnet är domicilierat här (även om svaranden är bosatt utomlands eller är utländsk medborgare) och att man säkerligen också mot bakgrund av den betydelse som nationaliteten tillmäts i Sverige får sluta sig till att talan vid

behov kan upptas här om barnet är svensk medborgare. Om svaranden är domicilierad här torde talan mot honom också kunna upptas här. Mera tveksamt är det om annan än barnet är kärande och käranden är domicilierad här eller svensk medborgare. Troligen bör man dock även i dessa fall vara liberal, anser Walin.

3.3 Tillämplig lag i internationella mål som tas upp i Sverige

I svensk rätt finns inte heller några lagbestämmelser som reglerar frågan om vilket lands lag som skall tillämpas när svensk domstol tar upp ett faderskapsmål med internationell anknytning.

3.3.1 Mål om hävande av faderskapspresumtion

I mål om hävande av faderskapspresumtion tillämpas lagen i den stat där barnets mor och den man som hon var gift med var medborgare vid tiden för barnets födelse. Det gäller även om barnet har klar anknytning till Sverige. Rättsfallet NJA 1970 s. 274 gällde sålunda ett barn som var fött i äktenskap mellan österrikiska medborgare och alltsedan födelsen tillsammans med modern haft hemvist i Sverige. HD ansåg österrikisk lag tillämplig på frågan om barnets äktenskapliga börd, och då barnet enligt den lagen saknade behörighet att själv väcka talan därom ansågs talan inte kunna tas upp vid svensk domstol. I fallet NJA 1973 s. 151 fördes talan av ett barn som var fött av turkiska föräldrar. Barnet var fött i Sverige, och modern och barnet var bosatta här i landet. De var numera svenska medborgare. Talan ansågs vara att bedöma enligt turkisk lag. Enligt turkisk lag har barnet inte behörighet att väcka talan om att det saknar äktenskaplig börd, varför barnets talan avvisades. I princip samma ståndpunkt intog högsta domstolen i ett beslut den 3 april 1979, nr SÖ 755.

För fall där modern och mannen vid barnets födsel var medborgare i olika länder är rättsläget oklart. Rättsfallet NJA 1953 s. 4 gav uttryck för principen att mannens nationella lag skulle vara avgörande. I plenimålet NJA 1964 s. 1 gjorde emellertid högsta domstolen avsteg från denna linje. I målet tillämpades sålunda svensk lag fastän mannen i äktenskapet inte var svensk. Fråga var om ett barn med svensk mor och fransk far. I sin dom yttrade högsta domstolen att när bördstalan väcks av ett i Sverige stadigvarande bosatt barn, vars mor vid tiden för barnets födelse var svensk medborgare och hade hemvist i Sverige, svensk lag borde tillämpas, i allt fall om en tillämpning av mannens nationella lag skulle medföra att barnet förvägrades talerätt.

Enligt Walin (s. 452) synes man böra välja mellan mannens nationella lag och hustruns nationella lag. Om makarna vid tiden för barnets födelse var domicilierade i enderas hemland bör den makens nationella lag vara utslagsgivande. Var makarna domicilierade i olika länder bör moderns domicil ha företräde, kanske främst därför att barnet vid födelsen finns hos henne.

3.3.2 Mål om fastställande av faderskap

Frågan om val av tillämplig lag i mål om fastställande av faderskap har bl. a. behandlats i rättsfallet NJA 1946 s. 310. Högsta domstolen tillämpade där svensk rätt i mål mot norsk man rörande faderskap och underhåll till ett i Sverige av norsk kvinna fött barn. Samma lagval gjordes i rättsfallet NJA 1969 s. 301, där såväl mannen som kvinnan var finska medborgare. Barnet hade fötts i Sverige och både modern och barnet hade stadigvarande hemvist här. I målet lade högsta domstolen vikt vid att barnet kunde antas komma att växa upp i Sverige. Därtill kom att finsk lag inte medgav fastställande av faderskap i ett fall som detta.

Med dessa rättsfall kan jämföras fallen NJA 1963 s. 489 och 1973 s. 57. I det förstnämnda fallet, som gällde faderskapet till ett tyskt barn med hemvist i Tyskland, erinrade högsta domstolen om att svensk internationell privaträtt på familjerättens område i princip bygger på nationalitetsprincipen. Det låg därför enligt domstolen nära till hands att tillämpa lagen i det land som barnet vid födelsen på grund av sin nationalitet tillhörde, i vart fall när barnet hade hemvist i det landet och av allt att döma skulle komma att växa upp där. Till detta rättsfall hänvisade högsta domstolen i 1973 års fall. Här tillämpades vid talan mot svensk man tysk rätt, när modern och barnet var tyska medborgare och barnet sedan kort tid efter födelsen hade haft sitt hemvist i Förbundsrepubliken Tyskland.

Inom doktrinen synes meningarna vara delade. Enligt Hult (Föräldrar och barn enligt svensk internationell privaträtt, 1943 s. 111) bör, om barnet och föräldrarna har gemensam nationalitet, deras nationella lag tillämpas. Om svenska intressen inte är starkt engagerade måste ett mera fullständigt undanskjutande av intressenternas personalstatut möta betänkligheter, anser Karlgren (Internationell privat- och processrätt, fjärde upplagan, 1971, s. 131). Lind (Faderskap och arvsrätt, andra upplagan 1975, s. 59) menar att svensk rätt bör tillämpas om barnet är svensk medborgare eller om barnet, oavsett nationalitet, vistas i Sverige. Mot bakgrund av det mycket starka processuella inslag som nuvarande regler om faderskap har anser Walin (s. 459) att svensk rätt borde tillämpas av svensk domstol oavsett målets internationella aspekter.

3.4 Giltigheten i Sverige av utländska faderskapsavgöranden

Enligt lagen (1936:79) om erkännande och verkställighet av dom som meddelats i Schweiz gäller vissa schweiziska statusdomar i Sverige. I övrigt är giltigheten av utländska faderskapsavgöranden inte reglerad i svensk lag och vad som gäller är delvis oklart.

År 1974 prövade högsta domstolen om en jugoslavisk dom, varigenom faderskap till barn fastställts och bidrag till barnets underhåll utdömts, var gällande i Sverige (NJA 1974 s. 324). Vid denna tid hade Sverige tillträtt 1958

års Haagkonvention om erkännande och verkställighet av avgöranden om underhåll till barn. Jugoslavien hade däremot inte anslutit sig till konventionen. I sina domskäl konstaterade högsta domstolen att enligt gällande lag vissa utländska domar om underhåll till barn gällde i Sverige, men att dessa lagregler inte omfattade domar som meddelats i Jugoslavien. Inte heller fanns det laga stöd för att ett jugoslaviskt domstolsavgörande i fråga om fastställande av faderskap skulle vara gällande i Sverige. Utan uttryckligt stöd av lag ansåg högsta domstolen att en jugoslavisk dom i någon sådan fråga som nu nämnts inte kunde anses gälla här.

Av högsta domstolens dom får dras den principiella slutsatsen att utländska faderskapsdomar inte erkänns (gäller) i Sverige och inte heller har rättskraft här i den meningen att de utan materiell prövning kan läggas till grund för svensk dom.

Den nämnda domen betyder emellertid inte att faderskapserkännanden i utlandet inte skulle tillerkännas giltighet i Sverige. Ett utländskt erkännande som står i överensstämmelse med det lands lag efter vilken faderskapsfrågan enligt svenska lagvalsregler är att bedöma torde sålunda i princip gälla i vårt land. Vilka rättsverkningar som här skall tilläggas erkännandet beror dock i viss mån på den innebörd som faderskapsfastställelsen har i den andra staten. I målet NJA 1977 s. 743 har högsta domstolen godtagit ett enligt östtysk lag tillkommet faderskapserkännande vid prövning av talan om underhållsbidrag till ett barn. Till vad som nu har sagts kommer att ett erkännande, som i materiellt hänseende följer svensk rätt, med giltig verkan kan ha gjorts utomlands enligt de formkrav som är föreskrivna på platsen (principen locus regit actum). (Se till det sagda Bogdan i Svensk juristtidning 1977 s. 170 f.)

4 Gällande rätt rörande faderskapsfrågor i Danmark, Finland, Island och Norge

Vad gäller förhållandena i dessa länder hänvisas till *bilagorna 3–6*. I dessa, som har upprättats inom de olika ländernas justitiedepartement, redogörs för de interna reglerna om faderskap. Vidare behandlas frågorna om domstols behörighet att ta upp internationella faderskapsmål, tillämplig lag i sådana mål samt giltigheten av utländska faderskapsavgöranden.

5 Allmänna överväganden

F. n. saknas lagregler som anger hur faderskapsfrågor med internationell anknytning skall behandlas i Sverige. Den domstolspraxis som förekommer är delvis oklar. Osäkerhet råder om vilken behörighet svensk domstol har att ta upp och avgöra internationella faderskapsmål och om vilket lands faderskapsregler som skall tillämpas när en faderskapsfråga skall bedömas här

i landet. Utländska faderskapsdomar gäller i allmänhet inte i Sverige, och det är något ovisst vilken verkan utländska faderskapserkännanden har i vårt land. Det finns därför behov av lagregler på området. Detta behov har ökat i takt med den tilltagande rörligheten över gränserna. Erforderliga lagregler bör i görligaste mån grundas på internationella överenskommelser.

Frågan om giltigheten av faderskapsavgöranden i något av de nordiska länderna har tagits upp inom ramen för det nordiska lagstiftningssamarbetet, sedan det har visat sig att avsaknaden av regler leder till praktiska problem för de inblandade parterna samt för barnavårdsnämnder och andra myndigheter. Vid överläggningar i vilka har deltagit företrädare för justitiedepartementen i Danmark, Finland, Norge och Sverige har man kommit fram till att ett faderskapsavgörande från ett av länderna bör gälla även i de övriga, och man har förordat att likartad lagstiftning utarbetas i de olika länderna.

Inom det svenska justitiedepartementet har därefter upprättats en promemoria (Ds Ju 1979:3) med ett förslag till lag om erkännande av nordiska faderskapsavgöranden. Promemorian har fått ett positivt mottagande under remissbehandlingen. Remissinstanserna har inte haft något att erinra mot promemorians allmänna överväganden, och de föreslagna bestämmelserna har i allt väsentligt godtagits.

Sedan den svenska remissbehandlingen avslutats har ytterligare nordiska överläggningar om faderskapsavgöranden ägt rum i Köpenhamn. Liksom vid de tidigare överläggningarna deltog företrädare för justitiedepartementen i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Överläggningarna mynnade ut i väsentligen likalydande förslag till reglering av frågan om erkännande av nordiska faderskapsavgöranden. Förslagen ansluter till det lagförslag som lades fram i promemorian.

Det isländska justitiedepartementet var inte företrätt vid Köpenhamnsmötet. Från isländskt håll har emellertid senare meddelats att man inte har något att erinra mot den föreslagna nordiska regleringen.

För egen del anser jag att goda skäl talar för att en sådan ordning genomförs som har förordats vid de nordiska överläggningarna. Mellan de nordiska länderna råder i stor utsträckning rättsgemenskap även när det gäller faderskapsfrågor. Sålunda bygger de olika ländernas materiella regler om fastställelse av faderskap och upphävande av presumerade eller tidigare fastställda faderskap på samma principer och uppvisar också betydande likheter i detaljer. De olikheter som förekommer är inte större än att de bör kunna godtas länderna emellan.

Också de processuella reglerna vilar på samma grund, och det saknas skäl att här i landet ifrågasätta de förfaranden varigenom frågor rörande faderskap avgörs i de andra nordiska länderna. Inte heller synes några betänkligheter möta med tanke på de regler för mål med internationell anknytning som gäller i de andra nordiska länderna i fråga om domstols behörighet och tillämplig lag. Det kan tilläggas att faderskapsavgöranden från annat nordiskt

land i det praktiska livet sällan torde ifrågasättas i vårt land, i varje fall inte om avgörandet avser en nordisk medborgare.

Frågan om giltigheten här i landet av utomnordiska faderskapsavgöranden är mera svårbedömbar och kräver ytterligare utredning. Detsamma gäller frågan om svensk domstols behörighet att ta upp och avgöra internationella faderskapsmål och frågan om tillämplig lag när ett sådant mål tas upp här i landet. Regeringen avser därför att – efter en framställning från riksdagen (LU 1978/79:4, rskr 28) – tillsätta en utredning som skall överväga dessa frågor och föreslå lagstiftning på området.

Den omständigheten att en utredning påbörjas om faderskapsfrågorna i ett vidare internationellt sammanhang bör inte hindra att man redan nu reglerar frågan om giltigheten av nordiska faderskapsavgöranden i enlighet med vad som har förordats vid de nordiska överläggningarna. För min del ser jag med tillfredsställelse att området för internordisk giltighet av domar och andra avgöranden kan vidgas. Jag förordar alltså att promemorieförslaget läggs till grund för lagstiftning.

Till de avgöranden som bör gälla i Sverige hör i första hand domar rörande faderskap, som har meddelats i något av de andra nordiska länderna. Här avses dels domstolsbeslut varigenom ett faderskap fastställs, dels beslut som innebär att ett presumerat eller tidigare fastställt faderskap upphävs. Även domar varigenom talan har ogillats bör omfattas av regleringen.

Att domen gäller här i landet bör förstås så, att den likställs med dom som har meddelats av svensk domstol. Detta betyder att domen, liksom en inhemsk dom, tillerkänns rättsverkan i olika avseenden. Sålunda kan den läggas till grund för andra avgöranden som beror av faderskapsfrågan. Av störst betydelse torde vara avgöranden som gäller underhåll och arvsrätt. Vidare får domen betydelse på det sättet att den utgör rättegångshinder i Sverige i samma utsträckning som en svensk dom.

Som har framgått av den tidigare redogörelsen finns i de nordiska länderna regler som innebär att faderskap anses fastställt genom erkännande, utan rättegång och dom, om vissa formella förutsättningar är uppfyllda. I själva verket torde detta vara den vanligaste formen av faderskapsavgöranden, och dessa fastställelser, som i regel sker under medverkan av myndighet, tillerkänns i princip samma positiva rättsverkan i respektive land som en dom i frågan.

Även denna typ av avgöranden bör godtas i Sverige, om fastställelsen har ägt rum i annat nordiskt land.

I Norge förekommer ett förfarande som innebär att fastställelse av faderskap utan dom också kan ske genom ett slags passivt erkännande från den utpekade fadern. Sålunda kan en man bli att anse som far till ett barn, om han underlåter att svara på ett föreläggande från myndighet att yttra sig över ett påstått faderskap (se bilaga 6).

Det kan sättas i fråga om en fastställelse som har skett på detta sätt bör tillerkännas rättsverkan även i Sverige, som liksom övriga grannländer

saknar motsvarighet till den norska varianten. Vid de nordiska överläggningarna har emellertid enighet rått om att fastställelser av detta slag bör gälla även i de övriga nordiska länderna. Från norsk sida har upplysts att fastställelse genom underlåtenhet att svara, vilket är vanligt förekommande, inte anses innebära några olägenheter från rättssäkerhetssynpunkt; det är fråga om ett myndighetsförfarande kringgärdat av formella bestämmelser bl. a. rörande delgivning av föreläggandet.

Med hänsyn härtill och då en fastställelse av detta slag, liksom andra fastställelser som har skett på annat sätt än genom dom, kan ogiltigförklaras av domstol bör den norska typen av fastställelse kunna tillerkännas giltighet även i Sverige. Det kan tilläggas att en norsk utredning har föreslagit att denna ordning att fastställa faderskap skall avskaffas.

En reglering angående erkännanden av nordiska faderskapsavgöranden bör omfatta också äldre avgöranden. Även på denna punkt har enighet förelegat vid de nordiska överläggningarna. Det skulle i annat fall dröja lång tid innan regleringen slog igenom, och följden skulle rentav kunna bli en mer negativ hållning till dessa avgöranden än man i praktiken intar i dag.

Enligt lagen (1977:595) om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område (domslagen) skall domar som har meddelats i annat nordiskt land gälla även här i riket. Med domar jämställs en del andra avgöranden. Från lagens tillämpningsområde undantas bl. a. dom rörande faderskap till barn. Likartade domslagar finns i Danmark, Finland och Norge (se avsnitt 2).

En teknisk lösning som nu ligger nära till hands är att utvidga domslagens tillämpningsområde så, att lagen kommer att omfatta också faderskapsavgöranden.

De nordiska domslagarna är emellertid främst inriktade på verkställigheten av domar och andra beslut som rör betalningsskyldighet, och det kan därför hävdas att giltigheten av faderskapsavgöranden inte bör regleras där. Det finländska justitiedepartementet har upplyst att man för finländsk del anser det vara mest ändamålsenligt att ta in de aktuella reglerna i en särskild lag. Norrmännen avser att föra in reglerna i en planerad ny barnelov. Också danskarna är tveksamma inför en utvidgning av domslagens tillämpningsområde.

Det kan inte förordas att Sverige ensamt gör ändring i den samnordiska lagstiftning som domslagen representerar. Vidare finns det skäl som talar för att den mera vittsyftande lagstiftning om internationella faderskapsfrågor som den tidigare berörda utredningen kan leda till samordnas med de nu aktuella nordiska reglerna. Hela regleringen skulle i så fall kunna tas in i en separat lag som är direkt inriktad på de problem som de internationella faderskapsfrågorna ger upphov till.

För svensk del föreslår jag därför att erforderliga bestämmelser om giltigheten av nordiska faderskapsavgöranden t. v. tas in i en särskild lag.

Promemorieförslaget upptar inte några bestämmelser om hur konflikter

mellan motstridiga domar och erkännanden angående faderskap skall lösas. Sedan likartad lagstiftning om erkännande av faderskapsavgöranden har trätt i kraft i alla de berörda nordiska länderna, torde man enligt promemorian inte i praktiken behöva räkna med att en dom eller en annan fastställelse i en faderskapsfråga kommer till stånd som inte går att förena med ett annat avgörande som i och för sig är giltigt enligt lagen.

Från dansk, finländsk och norsk sida har emellertid framställts önskemål om att lagstiftningen kompletteras med bestämmelser om hur konflikter mellan motstridiga faderskapsavgöranden skall lösas. Med anledning härav har från svensk sida presenterats ett förslag till sådana bestämmelser. Förslaget har godtagits av de andra justitiedepartementen, och man har enats om att bestämmelserna borde införas i de berörda ländernas lagstiftning på området.

Förslaget innebär att en nordisk faderskapsdom eller fastställelse i annan ordning som annars skulle vara giltig får vika, om domen eller fastställelsen står i strid med en giltig dom i en rättegång som påbörjades innan den andra rättegången inleddes eller innan fastställelsen skedde. En nordisk dom eller fastställelse får också vika, om domen eller fastställelsen står i strid med en giltig fastställelse i annan form än genom dom, såvida denna fastställelse skedde innan rättegången påbörjades eller innan den andra fastställelsen skedde.

Det kan hävdas att behovet av konfliktregler av detta slag allmänt sett är tämligen begränsat och att uppkommande problem kan lösas i praxis. Denna ståndpunkt intogs av de nordiska länderna under förarbetena till domslagen (se prop. 1976/77:128 s. 62). Uttalanden i samma riktning hade tidigare gjorts av en sakkunnig som hade tillkallats för att utreda frågan om verkställighet här i riket av utländska domar i tvistemål och därmed sammanhängande spörsmål (SOU 1968:40).

Emellertid kan det beträffande faderskapsavgöranden finnas ett visst praktiskt behov av entydiga konfliktregler, särskilt med tanke på handläggningen hos barnavårdsnämnder och andra administrativa myndigheter. De föreslagna bestämmelserna är konsekvent uppbyggda och torde återspegla ett modernt synsätt där det egna landets avgöranden inte obetingat ges företräde. Övervägande skäl talar därför enligt min mening för att bestämmelserna tas in i lagen. I specialmotiveringen kommer jag att närmare redogöra för deras innebörd.

Lagförslaget i promemorian upptar en bestämmelse som hindrar att en svensk domstol dömer i ett faderskapsmål när en rättegång i samma sak först har inletts i något annat nordiskt land. Under remissbehandlingen har föreslagits att denna bestämmelse kompletteras med en uttrycklig föreskrift enligt vilken en pågående nordisk rättegång i en faderskapsfråga också utgör hinder för en svensk barnavårdsnämnd att medverka till att en utomprocessuell fastställelse av faderskapet kommer till stånd. En sådan bestämmelse är även enligt min mening av värde för att man skall kunna förekomma

motstridiga faderskapsavgöranden. Jag föreslår därför att en föreskrift av det angivna innehållet införs i den svenska lagen.

I internationell rätt förekommer ofta bestämmelser enligt vilka ett utländskt avgörande inte får erkännas i det egna landet om avgörandet är oförenligt med grunderna för den inhemska rättsordningen. Promemorieförslaget innehåller inte någon sådan s. k. ordre-public regel. Vid de nordiska överläggningarna har emellertid de övriga ländernas representanter förklarat att en ordre-public regel borde tas in i de likartade nordiska lagar om faderskapsavgöranden som nu förbereds. Fastän en ordre-public regel kan te sig onödig i förhållandet mellan de nordiska länderna vill jag, med hänsyn till de önskemål som sålunda har framkommit, inte motsätta mig att en sådan införs också i den svenska lagen.

Vid de nordiska överläggningarna har rått enighet om att lagstiftningen om erkännande av nordiska faderskapsavgöranden bör komma till stånd utan att någon särskild konvention ingås och utan att ändring görs i 1977 års domskonvention.

6 Upprättat lagförslag

I enlighet med vad jag nu har anfört har inom justitiedepartementet upprättats ett förslag till lag om erkännande av nordiska faderskapsavgöranden.

Förslaget bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 7.*[1]

7 Specialmotivering till lagförslaget

1 §

En lagakraftvunnen dom som har meddelats i Danmark, Finland, Island eller Norge och som avser faderskap till barn gäller även i Sverige.

Med dom jämställs i denna lag förlikning som har ingåtts inför domstol i Danmark.

Med dom avses här ett beslut varigenom domstolen slutligt avgör den sak målet handlar om. Avvisningsbeslut och andra beslut varigenom domstolen skiljer ett mål från sig utan prövning i sak omfattas inte av lagen. Hur domstolen har betecknat sitt avgörande saknar i och för sig betydelse i sammanhanget.

Att domen skall ha vunnit laga kraft betyder att den inte längre kan överklagas, dvs. angripas med ordinära rättsmedel enligt reglerna i det land där den har meddelats.

De domar som enligt förslaget skall gälla här i landet är i första hand domar i mål vari barnet har yrkat att en viss man skall förklaras vara far till barnet. Det är alltså fråga om domar i vanliga faderskapsmål, dvs. sådana som rör

[1] Bilagan har utelämnats här. Förslaget är likalydande med det som har fogats till propositionen.

faderskapet till barn vars föräldrar inte är eller har varit gifta med varandra. Men också de relativt sällsynta fall där talan om faderskap förs mot en man som har varit gift med barnets mor hör hit. Sådan talan kan föras, om ett barn föds vid sådan tidpunkt att presumtionen för att mannen i äktenskapet är far till barnet inte längre gäller eller om det råder tveksamhet på denna punkt.

Vidare omfattas domar i mål om att viss man inte skall anses vara far till ett barn. Till denna grupp hör främst mål där talan förs om att en man, som enligt de legala presumtionsreglerna skall anses som far till ett barn på grund av äktenskap med modern, skall förklaras inte vara barnets far (negativ bördstalan). Hit hör också domar i mål där ett faderskapserkännande ogiltigförklaras.

De angivna slagen av domar skall erkännas inte bara om domen leder till att en viss man skall anses som barnets far. Sådana domar skall erkännas även när talan ogillas. En annan sak är att domens rättskraft kan ha olika innebörd i olika fall bl. a. beroende på målets utgång.

Innebörden av att en dom om faderskap gäller här i landet har berörts översiktligt i den allmänna motiveringen (5.1). Närmare synpunkter redovisas i det följande.

Vilka rättsverkningar som skall följa av en faderskapsdom som har meddelats i ett annat nordiskt land får bedömas enligt de svenska rättsreglerna. Detta innebär dock inte nödvändigtvis att svensk intern rätt skall tillämpas på rättsförhållandet. Också de s. k. kollisionsnormer, dvs. regler om tillämplig lag i internationella mål, som gäller i Sverige måste beaktas. Detta kan medföra att rättsverkningarna skall bedömas enligt lagen i det land där dom har meddelats eller enligt lagen i en tredje stat. Det kan här anmärkas att en dom från annat nordiskt land skall erkännas här även om domstolen har tillämpat utomnordiska faderskapsregler.

Domens positiva betydelse, dvs. dess betydelse som grund för rättsverkningar i olika hänseenden, visar sig framför allt när det genom domen fastställts att en viss man skall anses som far, alltså i bifallande domar i vanliga faderskapsmål.

Även när en negativ bördstalan ogillas blir resultatet i praktiken att en bestämd man, dvs. mannen i äktenskapet, skall anses som far till barnet. I detta fall kan emellertid de rättsverkningar som är knutna till faderskapet i allmänhet inte anses följa av domen, eftersom denna inte har någon konstitutiv innebörd. Rättsverkningarna är i stället att betrakta som en följd av att mannen fortfarande enligt lagens presumtionsregler skall anses som barnets far. Detta innebär att domen i detta fall knappast får någon positiv betydelse, utan den får betydelse endast i den mån den utgör rättegångshinder.

Emellertid bör här uppmärksammas en speciell fråga som hänger samman med att presumtionsreglerna för att en man i ett äktenskap skall anses som far, när barnet är fött kort efter äktenskapets upplösning, inte är desamma i alla de nordiska länderna. Om ett barn föds så kort tid efter äktenskapets

upplösning att det kan vara avlat dessförinnan, skall enligt dansk, finsk, isländsk och norsk rätt mannen i äktenskapet som regel anses som far till barnet. Detsamma gäller enligt svensk rätt, om modern är änka när barnet föds, men däremot inte om modern är frånskild vid barnets födelse. Frågan är vilka rättsverkningar som skall knytas exempelvis till en norsk dom varigenom en negativ bördstalan av eller mot en vid barnets födelse frånskild man har ogillats. Skall ett erkännande av den norska domen i Sverige medföra att den frånskilde mannen anses som barnets far eller ej?

I promemorian hävdas den uppfattningen att detta slag av dom – liksom andra domar varigenom negativ bördstalan ogillas – inte bör tillmätas någon egentlig positiv betydelse här i landet. Frågan om faderskapet skulle i stället bli beroende av om norsk eller svensk rätt var tillämplig i det sammanhang där domen åberopas. Detta skulle betyda att den frånskilde här i landet skulle betraktas som far, om norsk rätt var tillämplig, men inte som far, om svensk rätt var tillämplig.

Under remissbehandlingen av promemorian har juridiska fakulteten vid universitetet i Lund kritiserat uttalanden i promemorian i denna fråga. Enligt fakulteten får man i fall där två eller flera rättsordningar "stöter samman" vara beredd till jämkningar av annars vedertagna regler eller principer för att undgå stötande resultat. För den aktuella situationen förordas på närmare angivna skäl att den frånskilde mannen i vilket fall som helst bör anses som far och att den norska domen alltså bör gälla här i landet med den verkan med avseende på faderskapet som den har i Norge. Denna ståndpunkt förtjänar enligt min mening instämmande.

När det gäller domar som innebär att en viss man inte skall anses som far är domens positiva betydelse mindre framträdande än när det gäller domar varigenom faderskap fastställs. Sålunda får en ogillande dom i ett vanligt faderskapsmål knappast någon verkan annat än i den mån den utgör hinder för en ny rättegång. Däremot får en dom varigenom en negativ bördstalan eller talan om ogiltigförklaring av faderskapserkännande vinner bifall så till vida positiv betydelse som det genom domen blir fastställt att det inte längre finns någon grund för att göra gällande de rättsverkningar som skulle följa av att den ifrågavarande mannen betraktades som barnets far. Vidare kan domen utgöra grund för eventuella återkrav av underhåll m. m. Vad särskilt angår det fallet att en negativ bördstalan har bifallits skiljer sig normalt detta från det förut behandlade fallet att en negativ bördstalan har ogillats på det sättet att domen vid bifall till en negativ bördstalan har en konstituerande effekt. Det är först genom domen som det blir fastställt att mannen i äktenskapet inte skall anses som barnets far.

När det gäller frågan om *domens negativa betydelse*, dvs. dess betydelse som rättegångshinder, finns det inte så stor anledning att gå närmare in på olika fall. I princip innebär förslaget att en dom rörande faderskap som har meddelats i en nordisk stat utgör hinder för att ny talan om samma sak tas upp i Sverige på samma sätt som om domen hade meddelats här.

Klart är sålunda att en dom från ett annat nordiskt land som innebär bifall

till en talan rörande faderskap utgör rättegångshinder i Sverige såväl om domstolen har förklarat viss man vara far till ett barn som om domstolen i ett mål om negativ bördstalan eller om ogiltigförklaring av ett faderskapserkännande har förklarat att en viss man inte skall anses som barnets far. Också domar varigenom en talan rörande faderskap har ogillats utgör hinder för en ny rättegång i vårt land enligt samma regler som tillämpas beträffande inhemska domar. Det gäller såväl en dom varigenom talan att en viss man skall anses som far har ogillats som en dom varigenom en negativ bördstalan eller talan om ogiltigförklaring av ett faderskapserkännande har ogillats.

Det bör tilläggas att domens rättskraft i enlighet med allmänna regler är begränsad till den sak varom talan har förts. Om en talan att en viss man skall anses som far har ogillats i ett annat nordiskt land, är barnet givetvis oförhindrat att väcka en ny talan mot en annan man i Sverige. Och om en negativ bördstalan eller talan om ogiltigförklaring av ett faderskapserkännande har bifallits, har barnet möjlighet att i en ny rättegång här i landet föra faderskapstalan mot en man som inte har varit part i den tidigare rättegången.

I en dom som rör faderskap till barn kan även andra frågor avgöras. Det bör därför påpekas att 1 § bara tar sikte på själva faderskapsfrågan. Bestämmelsen ingriper således inte i de regler som gäller beträffande avgöranden om underhållsskyldighet, vårdnad eller umgänge (se 6 och 7 §§ domslagen och den i avsnitt 2 redovisade lagen om indrivning av underhållsbidrag, fastställda i Danmark, Finland, Island eller Norge).

Enligt dansk rätt kan ett faderskapsmål avgöras genom "forlig i retten" (se § 268–270 och § 456 r i 1978 års lov om rettens pleje). Ett sådant avgörande är i princip jämställt med en dom i målet. I 1 § andra stycket har intagits en bestämmelse som klargör att avgöranden av detta slag vid tillämpning av lagen skall betraktas som domar.

2 §

En fastställelse av faderskap i annan form än genom dom gäller i Sverige, om fastställelsen har skett i Danmark, Finland, Island eller Norge.

Det är två typer av fastställelse som kan komma i fråga, nämligen fastställelse genom erkännande och fastställelse genom det förfarande som anges i 2 kap. i den norska lagen om barn utom äktenskap ("forelegg i barnefarsaker", se den allmänna motiveringen och bilaga 6).

Beträffande fastställelser genom erkännande bör uppmärksammas att paragrafen tar sikte på själva fastställelsen och inte på erkännandet som sådant. Var den handling där erkännandet görs har upprättats eller undertecknats saknar självständig betydelse i sammanhanget. Själva fastställelsen måste däremot ha skett i det aktuella nordiska landet.

För att ett faderskap skall anses fastställt genom erkännande e. d. i ett visst nordiskt land får förutsättas att fastställelsen är giltig i ursprungslandet och

har skett enligt det landets interna rätt. Det krävs alltså att de formella krav som där uppställs exempelvis beträffande myndighets medverkan är uppfyllda. En fastställelse som har skett i en utomnordisk stat blir däremot inte gällande i Sverige av den anledningen att avgörandet godtas i något av de nordiska länderna enligt det landets internationella privaträtt.

Det torde inte bereda några större svårigheter att inför svensk myndighet påvisa att ett faderskap har blivit fastställt i ett annat nordiskt land genom erkännande. I Danmark, Finland och Norge krävs medverkan av myndighet för att ett faderskapserkännande skall leda till sådan fastställelse. Också den norska ordningen med "forelegg i barnefarsaker" är ett myndighetsförfarande. Det är alltså i dessa myndigheters protokoll och handlingar i övrigt som ledning får sökas när det gäller att avgöra om fastställelse har ägt rum. I Island kan fastställelse genom erkännande ske antingen inför präst eller myndighet eller genom att en bevittnad handling upprättas. I detta sammanhang kan påpekas att det i isländsk rätt finns en presumtionsregel av den innebörden att en man betraktas som far till ett barn, om mannen och barnets mor har bott tillsammans tio månader före och två år efter barnets födelse (se bilaga 5). Det bör därför anmärkas att bestämmelsen i 2 § inte tar sikte på presumtionsregler. Att mannen och barnets mor har bott tillsammans under angiven tid betyder alltså inte att en fastställelse enligt 2 § har skett. En annan sak är att en prövning här i landet av faderskapsfrågan enligt allmänna internationellt privaträttsliga regler kan leda till att mannen kommer att anses som far till barnet.

Enligt § 11 Stk 3 i den danska loven om børns retsstilling kan den danske justitieministern bestämma att ett i utlandet avgivet faderskapserkännande skall likställas med ett danskt avgörande. Har så skett, är faderskapet, vid tillämpning av den lag jag nu föreslår, att anses som fastställt i Danmark. Det rör sig nämligen här om en fastställelse enligt dansk rätt.

3 §

En dom eller fastställelse som avses i 1 och 2 §§ gäller dock inte i Sverige,

1. om domen eller fastställelsen står i strid med en här i landet giltig dom i en rättegång som påbörjades innan den andra rättegången inleddes eller innan fastställelsen skedde,

2. om domen eller fastställelsen står i strid med en här i landet giltig fastställelse av faderskap i annan form än genom dom, såvida denna fastställelse skedde innan rättegången påbörjades eller innan den andra fastställelsen skedde,

3. om det här eller utomlands pågår en rättegång angående faderskapet som kan leda till en dom som gäller i Sverige och denna rättegång påbörjades innan den andra rättegången inleddes eller innan fastställelsen skedde,

4. om det skulle vara uppenbart oförenligt med grunderna för den svenska rättsordningen att erkänna domen eller fastställelsen.

I paragrafen anges de undantagsfall då faderskapsavgöranden från de andra nordiska länderna inte godtas i Sverige.

Första punkten behandlar den situationen att ett i och för sig giltigt nordiskt faderskapsavgörande som aktualiseras i Sverige (det åberopade avgörandet) står i strid med en *dom* som gäller här i landet (den konkurrerande domen). En dom som innefattar en omprövning efter talan i extraordinär ordning av ett tidigare avgörande kan inte anses stå i strid med detta avgörande i den mening som avses här.

Det åberopade avgörandet kan vara antingen en dom eller en fastställelse i annan form än genom dom. Den konkurrerande domen kan vara en svensk dom eller en dom från något av de andra nordiska länderna som enligt 1 § gäller här i landet. Den konkurrerande domen kan emellertid också tänkas vara en utomnordisk dom som enligt annan svensk lag är giltig här i landet. Bland utomnordiska avgöranden kan f. n. bara schweiziska avgöranden komma i fråga (se avsnitt 3.4 och den där berörda lagen (1936:79) om erkännande och verkställighet av dom som meddelats i Schweiz).

Är det åberopade avgörandet en dom, får denna vika för den konkurrerande domen, såvida den rättegång som ledde till den konkurrerande domen påbörjades före den rättegång som resulterade i den åberopade domen. Principen är alltså att en dom i en tidigare inledd rättegång tar över en dom i senare inledd process, oavsett i vilken rättegång dom först har meddelats.

Åberopas således här i landet en dom som har meddelats exempelvis i Norge, får den norska domen vika i konkurrens med en annan nordisk eller en schweizisk dom som har meddelats i en rättegång som påbörjades före den norska. Påbörjades den norska rättegången först, gäller den norska domen och den konkurrerande domen får vika, om den har meddelats i Danmark, Finland eller Island. Lagen reglerar inte direkt den situationen att den konkurrerande domen har meddelats i en senare påbörjad rättegång i Sverige eller Schweiz. Av 4 § jämförd med 59 kap. 1 och 2 §§ rättegångsbalken följer dock att en svensk dom i denna situation skall undanröjas, om besvär över domvilla anförs inom sex månader. De säkerligen mycket sällsynta fall där det föreligger två motstridiga avgöranden som båda tillerkänns giltighet får i övrigt bedömas med ledning av allmänna rättsgrundsatser.

Är det åberopade avgörandet en fastställelse av faderskap genom erkännande eller annars i annan form än genom dom, får fastställelsen vika för den konkurrerande domen, såvida den rättegång som ledde till den konkurrerande domen började innan fastställelsen skedde. När det förfarande började, som ledde till fastställelse genom erkännande, tillmäts alltså inte någon betydelse i sammanhanget. Avgörande är i stället den tidpunkt då faderskapet ansågs fastställt i enlighet med reglerna i ifrågavarande nordiska land. Har fastställelsen ägt rum innan rättegången anhängiggjordes, gäller den i Sverige. I annat fall får den vika för den konkurrerande domen. – Att här som utgångspunkt har valts tidpunkten för själva fastställelsen beror bl. a. på svårigheterna att utreda och närmare ange när det förfarande börjar som leder

till en utomprocessuell fastställelse.

Andra punkten behandlar den situationen att det åberopade avgörandet står i strid med en *utomprocessuell fastställelse* som i och för sig gäller i Sverige. En dom som går ut på att ett visst faderskapserkännande skall vara utan verkan kan inte anses stå i strid med det erkännandet.

Förhållandet mellan de motstridiga avgörandena bedöms här på i princip samma sätt som enligt första punkten. Är således det åberopade avgörandet en dom, får denna vika för den konkurrerande fastställelsen, såvida fastställelsen har skett innan den rättegång påbörjades som ledde till den åberopade domen. Och är det åberopade avgörandet en utomprocessuell fastställelse, får denna vika för den konkurrerande fastställelsen, om denna har skett tidigare än den åberopade.

En utomprocessuell fastställelse av faderskap måste, liksom en faderskapsdom, vara i och för sig giltig i Sverige för att över huvud taget kunna konkurrera med det åberopade nordiska faderskapsavgörandet. Giltiga här i landet är naturligtvis svenska fastställelser och dessutom – till följd av 2 § – fastställelser som har skett i något av de andra nordiska länderna. I svensk rätt finns inte några lagbestämmelser om erkännande här i landet av icke-nordiska, utomprocessuella faderskapsavgöranden. En fastställelse genom erkännande vilken har skett i en utomnordisk stat torde emellertid ofta tillerkännas giltighet i vårt land med stöd av allmänna internationellt privaträttsliga regler (se avsnitt 3.4 och det där berörda rättsfallet NJA 1977 s. 743).

Tredje punkten innehåller en s. k. indirekt litispendensregel som kompletterar den direkta litispendensbestämmelsen i 4 §. Den har sin motsvarighet i 8 § 4 i den nordiska domslagen.

Regeln ansluter till bestämmelsen i punkt 1 och innebär att redan den första rättegångens inledande utgör hinder mot att erkänna domen i den senare rättegången eller den senare utomprocessuella fastställelsen. Skulle (den första) rättegången leda till dom, följer av punkt 1 att domen i denna rättegång har företräde framför det åberopade avgörandet. Skulle däremot rättegången avslutas utan något avgörande i sak, kommer den åberopade nordiska domen eller fastställelsen att gälla i Sverige.

Den omständigheten att ett utomprocessuellt fastställelseförfarande pågår i Sverige eller något annat land påverkar inte i något fall giltigheten av en dom eller ett faderskapserkännande som har kommit till stånd efter det att det nämnda förfarandet inleddes.

Fjärde punkten innehåller den ordre-public regel som har berörts i den allmänna motiveringen.

4 §

Väcks vid en svensk domstol talan angående faderskapet till ett barn men pågår redan en rättegång angående faderskapet i Danmark, Finland, Island

eller Norge, skall talan avvisas eller förklaras vilande i väntan på lagakraftvunnen dom i den utländska rättegången.

Pågår en rättegång om faderskap i Danmark, Finland, Island eller Norge, får en svensk barnavårdsnämnd inte godkänna ett erkännande av faderskapet.

Enligt *första stycket* har en rättegång om faderskap i annat nordiskt land s. k. litispendensverkan i Sverige. Syftet med bestämmelsen och den tidigare berörda indirekta litispendensregeln i 3 § 3 är att motverka att talan angående samma faderskap förs samtidigt i flera länder och att hindra att i de olika länderna avkunnas inbördes motstridiga domar som – bortsett från den inbördes konflikten – uppfyller förutsättningarna för giltighet (jfr prop. 1976/77:128 s. 61).

Det bör anmärkas att bestämmelsen om litispendens, när fråga är om faderskapsmål, är tillämplig inte bara om en rättegång i en annan stat pågår mellan samma parter utan också om rättegången avser olika män. Huvudsaken är att de konkurrerande målen rör samma barn.

Bestämmelsen avser endast rättegångar och således inte förfaranden som kan leda till fastställelse av faderskap i annan ordning än genom dom. Pågår ett sådant förfarande i något av de andra länderna, utgör detta alltså inte hinder mot att genomföra en svensk rättegång om samma faderskap.

När litispendens enligt 4 § föreligger bör den svenska domstolen i regel avvisa talan. Vilandeförklaring kan dock ibland vara lämpligare, exempelvis om faderskapstalan förs mot olika män i de båda konkurrerande målen och det kan antas att talan i det utländska målet kommer att ogillas.

I *andra stycket* klargörs att en svensk barnavårdsnämnd inte får godkänna ett erkännande av faderskap medan en rättegång pågår i något av de andra nordiska länderna rörande faderskapet. Självklart bör nämnden inte heller under den tiden medverka till att ett sådant erkännande kommer till stånd. Bestämmelsen kan sägas utgöra ett komplement till första stycket och syftar liksom detta till att hindra motstridiga avgöranden i de olika länderna. Kommer ett svenskt faderskapserkännande likväl till stånd och resulterar den nordiska rättegången i en dom som är giltig här i landet får erkännandet vika för domen, om det står i strid med denna (jfr 3 §). Bestämmelsen hindrar inte barnavårdsnämnden från att påbörja eller fortsätta en faderskapsutredning, medan rättegången i det andra landet pågår.

Föreligger en här i landet giltig utländsk faderskapsdom eller faderskapsfastställelse i annan form, skall barnavårdsnämnden naturligtvis inte godkänna ett faderskapserkännande varigenom faderskapet på nytt fastställs. Bedöms avgörandet vara materiellt oriktigt och har barnet tillräcklig anknytning till Sverige (jfr 2 kap. 1 § föräldrabalken), bör barnavårdsnämnden emellertid vara oförhindrad att försöka medverka till att faderskapsfrågan omprövas.

Om ett barn med anknytning till Sverige är fött i ett annat nordiskt land, bör den svenska barnavårdsnämnden ta reda på om faderskapet har fastställts i det landet eller om rättegång eller annat förfarande som gäller fastställelse

pågår där. Socialstyrelsen kan meddela behövliga råd om detta. Jag räknar också med att handläggningen skall kunna underlättas genom att uppgifter om faderskapet till barn i viss utsträckning förmedlas mellan de nordiska ländernas folkbokföringsmyndigheter. Som framgår av remissyttrandena har riksskatteverket i sin egenskap av central svensk folkbokföringsmyndighet sin uppmärksamhet riktad på denna fråga.

Ikraftträdandebestämmelserna

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1980.

Lagen tillämpas även på domar som har meddelats före lagens ikraftträdande och på fastställelser som dessförinnan har skett i annan form än genom dom. Detta gäller dock inte om domen eller fastställelsen står i strid med en annan dom eller fastställelse som också har kommit till stånd före ikraftträdandet, antingen i Danmark, Finland, Island, Norge eller Sverige eller, när den senare domen eller fastställelsen är giltig här i landet, i något annat land.

Enligt förslaget blir alltså lagen tillämplig också på äldre nordiska faderskapsavgöranden. De bestämmelser som har tagits upp i lagen för fall då motstridiga avgöranden föreligger passar emellertid inte alltid när båda avgörandena härrör från tiden före ikraftträdandet. Svensk domstol kan t. ex. ha dömt i ett faderskapsmål där det redan förelåg en äldre dom från ett annat nordiskt land. Den svenska domen bör i ett sådant fall gälla framför den andra domen även efter lagens ikraftträdande. Ett annat exempel är att av två faderskapserkännanden från olika länder det senare tillkomna enligt hittills tillämpade regler har tillerkänts rättsverkan i Sverige. Lagens ikraftträdande bör givetvis inte rubba rättsläget.

Att införa särskilda bestämmelser för de säkerligen sällsynta fallen av konkurrens mellan äldre avgöranden har inte ansetts påkallat. I stället har föreskrivits att den nya lagens regler inte alls skall tillämpas när det finns motstående, äldre avgöranden. I en sådan situation saknar alltså en faderskapsdom från ett annat nordiskt land liksom hittills formell giltighet i Sverige. Om två äldre faderskapserkännanden står emot varandra, får efter allmänna regler avgöras om något av dem skall anses gällande i Sverige och i så fall vilket av dem.

Den svenska lagen föreslås träda i kraft oberoende av när motsvarande lagstiftning blir gällande i Danmark, Finland, Island och Norge.

8 Hemställan

Jag hemställer att lagrådets yttrande inhämtas över lagförslaget.

9 Beslut

Regeringen beslutar i enlighet med föredragandens hemställan.

Bilaga 1

Departementspromemorians lagförslag

Förslag till
Lag om erkännande av nordiska faderskapsavgöranden

Härigenom föreskrivs följande.

1 § En lagakraftvunnen dom som har meddelats i Danmark, Finland eller Norge och som avser faderskap till barn gäller även i Sverige.

2 § Också en fastställelse av faderskap i annan form än genom dom gäller i Sverige, om fastställelsen har skett i Danmark, Finland eller Norge.

3 § En dom eller en fastställelse som avses i 1 och 2 §§ gäller dock inte i Sverige, om en rättegång angående faderskapet pågår här eller i Danmark, Finland eller Norge och talan i den rättegången har väckts innan talan väcktes i den andra rättegången eller innan fastställelsen ägde rum.

4 § Väcks vid svensk domstol talan angående faderskapet till ett barn men pågår redan vid domstol i Danmark, Finland eller Norge rättegång om faderskapet, skall talan avvisas eller förklaras vilande i väntan på lagakraftvunnen dom i den utländska rättegången.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1980. Lagen tillämpas också på dom som har meddelats före lagens ikraftträdande och på fastställelse som dessförinnan har skett i annan form än genom dom, såvida inte domen eller fastställelsen är oförenlig med annan dom eller fastställelse som har kommit till stånd i Sverige eller i Danmark, Finland eller Norge före ikraftträdandet.

Bilaga 2

Sammanställning av remissyttrandena över promemorian (Ds Ju 1979:3) med ett förslag till lag om erkännande av nordiska faderskapsavgöranden

Svea hovrätt:

Hovrätten delar den i promemorian framförda uppfattningen att frågan om giltigheten av nordiska faderskapsavgöranden lämpligen bör regleras särskilt utan att avvakta en lösning i ett vidare internationellt sammanhang. Uppnående av den senare lösningen torde nämligen komma att visa sig komplicerat och tidskrävande medan nu föreliggande förslag utgör ett värdefullt komplement till det redan ganska omfattande konventions- och lagstiftningssamarbetet på familjerättens område i Norden. Hovrätten har ingen erinran mot förslaget att grunda en likalydande nordisk lagstiftning på 1977 års nordiska domskonvention.

Beträffande de i promemorian s. 18 omnämnda passiva faderskapserkännandena i Norge konstaterar hovrätten, utöver vad som anförts i promemorian, att sådana erkännanden enligt förarbetena till art. 3 i 1975 års Europarådskonvention rörande utomäktenskapliga barns rättsliga ställning ansetts förenliga med i artikeln omnämnt "frivilligt erkännande av faderskap". Denna konvention har tillträtts av Sverige (prop. 1975/76:95). Även med hänsyn till detta saknas anledning att ej godta norska passiva faderskapserkännanden.

Ordalydelsen av förslagets 1 och 2 §§ samt – beträffande utomprocessuella fastställelser av faderskap – uttalandena på s. 25 synes kunna medföra att ett beslut varigenom danska justitieministeriet fastställer ett utanför Danmark gjort faderskapserkännande (s. 34 ff) kan bli gällande här enligt 2 §. Förhållandet torde bli detsamma om statusdom från icke-konventionsstat läggs till grund för motsvarande dansk dom utan materiell prövning. Detta har i Danmark hittills endast skett prejudiciellt, men inget motsäger att det även skulle kunna ske i huvudsaken. Det förhållandet att i de nu angivna situationerna det utomnordiska avgörandet eller erkännandet skulle underkastas kontroll bl. a. ur ordre public-synpunkt av dansk myndighet före det danska avgörande som erfordras för att den föreslagna lagen skall bli tillämplig, föranleder dock enligt hovrättens mening att ingen avgörande invändning kan riktas mot en sådan effekt av lagförslaget.

Beträffande 3 och 4 §§ finner hovrätten att det vore önskvärt att – måhända i annan ordning – åvägabringa regler för att undvika att utomprocessuellt fastställande av faderskap kommer till stånd under pågående rättegång i någon av konventionsstaterna. Det förefaller annars sannolikt att motstridiga domar och erkännanden någon gång kommer att föreligga i olika länder. Det

torde också kunna inträffa att motstridiga domstolsavgöranden kommer till stånd. Frågor sammanhängande med motstridiga avgöranden kan alltså få viss praktisk betydelse. Emellertid har någon regel angående lösande av konflikter mellan motstridiga avgöranden ej ansetts behövlig, bl. a. med hänsyn till att en sådan regel ej finns i nordiska domslagen (1977:595). I promemorian antyds i anslutning till 3 § att i vart fall en inhemsk dom i mål där talan väckts först skall ges företräde framför tidigare dom i senare påbörjat mål eller efter målets början meddelad utomprocessuell fastställelse. Denna tankegång synes överensstämma med den svenska ståndpunkten vid förarbetena till 1971 års Haagkonvention angående verkställighet av tvistemålsdomar. (Jfr Pålsson "The institute of Lis pendens in international civil procedure"; Scand. Studies in Law *1970* s. *83*, *SOU 1968:40* s. 129, Drotz "Competence judiciaire et effets des jugemens dans le marché commun" s. 330 f). Andra bestämmelser i svensk rätt som berör området ger dock genomgående svenska domar företräde; jfr t. ex. 6 § 2 st. i nordiska domslagen (1977:595), art. 1 st. 2 i 1962 års konvention mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge angående indrivning av underhållsbidrag, 3 § i lag (1965:723) om erkännande och verkställighet av vissa utländska domar angående underhållsskyldighet och 4 § 4 p. i 1976 års lag i samma ämne (1976:108). Svåra tillämpningsfrågor kan här uppstå. Då det emellertid är fråga om en central internationell processrättslig fråga med betydelse långt utöver det nu aktuella lagstiftningsärendet, bör kanske problemet lämpligast lösas i annat sammanhang.

Med hänsyn till vad som i promemorian anförts angående skiljaktigheterna mellan Sverige och övriga nordiska länder såvitt avser utformningen av faderskapspresumtionen, finner hovrätten i detta sammanhang anledning framhålla intresset av att bättre överensstämmelse mellan de nordiska familjerättsliga lagstiftningarna inte minst i detta hänseende eftersträvas.

Sammanfattningsvis vill hovrätten föreslå att förslaget läggs till grund för lagstiftning i oförändrat skick.

Göteborgs tingsrätt:

På skäl som angetts i promemorian bör en lagstiftning av ifrågavarande slag komma till stånd. Mot utformningen av den föreslagna lagen har tingsrätten intet att erinra. Då lagen tillkommit i nordiskt samarbete, kan ifrågasättas om den ej – om möjligt – bör träda i kraft samtidigt med motsvarande lagar i Danmark, Finland och Norge.

Domstolsverket:

Domstolsverket har ingen erinran mot att förslaget i promemorian leder till lagstiftning. (Verket har framfört vissa synpunkter på den språkliga utformningen av lagtexten genom marginalanteckningar. Dessa redovisas inte här.)

Socialstyrelsen:

F. n. råder stor osäkerhet om när utländska domar angående faderskap och utländska faderskapserkännanden skall anses giltiga i Sverige. I många fall föreligger därför oklarhet om behovet av en särskild faderskapsfastställelse i de fall ogift kvinna med barn bosätter sig i Sverige. Det är tillfredsställande att man i varje fall vad gäller domar och erkännanden (eller motsvarande) i Danmark, Finland och Norge nu föreslår att de skall bli giltiga i Sverige. Socialstyrelsen tillstyrker också förslaget i dess huvuddrag.

En fråga som emellertid inte har blivit tillräckligt behandlad i promemorian är hur de övriga ländernas presumtionsregler skall påverka handläggningen av ett faderskapsärende i Sverige. I dansk, finsk och norsk rätt presumeras f. d. äkta mannen vara barnets far om barnet föds viss tid efter ett äktenskaps upplösning. I Sverige gäller detta inte vid äktenskapsskillnader. I sådana fall måste faderskapet fastställas i särskild ordning genom erkännande eller dom. I promemorian tas denna fråga upp i samband med den situationen att negativ bördstalan ogillas. En sådan dom i t. ex. Norge skulle då inte i och för sig få den effekten att en frånskild man i strid med svenska presumtionsregler vore att betrakta som barnets far. Frågan om den frånskilde mannen skall anses som barnets far eller inte skulle i ett sådant fall enbart vara beroende av om svensk eller norsk rätt vore att tillämpa.

I promemorian ges emellertid ingen anvisning om i vilka fall svensk respektive utländsk rätt skall tillämpas. Det hade varit angeläget att närmare fastslå efter vilka kriterier frågan skall lösas om vilket lands lag som är tillämplig. I vilka fall är således utländsk presumtion giltig i Sverige? Situationen kan t. ex. vara den att norska makar bosatta i Norge skiljer sig. Därefter bosätter sig kvinnan i Sverige och föder barn här tre månader efter äktenskapets upplösning. Enligt svensk rätt skall faderskapet fastställas. Barnavårdsnämnd är skyldig att sörja härför. Om negativ bördstalan förs i Norge med det resultatet att talan ogillas, uppkommer frågan om barnavårdsnämnd skall verka för att få fram ett faderskapserkännande eller ej. Promemorian ger inte svar på hur barnavårdsnämnden skall handla i ett sådant fall. Särskilt egendomlig blir situationen om annan man än den f. d. äkta mannen är beredd att erkänna barnet som sitt. Skulle barnavårdsnämnden få fram ett erkännande uppkommer också frågan om detta erkännande i strid med den norska domen erkänns i Norge.

Det hade därför enligt socialstyrelsens uppfattning varit angeläget att i överenskommelsen mellan de nordiska länderna ta in en klausul om tillämpningen i det enskilda fallet av ett lands presumtionsregler. Först härigenom skulle barnavårdsnämnderna vad gäller barn med nordiskt medborgarskap få tillräcklig vägledning i vilka fall skyldighet föreligger att söka få faderskapet fastställt.

Fastställelse av faderskap kan ske i dom eller genom fastställelse. Enligt huvudregel skall inledd rättegång hindra fastställelse genom erkännande eller att rättegång inleds i annat land. Inledd utredning om erkännande av

faderskap skulle däremot i och för sig inte hindra att rättegång inleddes i annat land om samma faderskap. Enligt socialstyrelsens uppfattning borde emellertid en av barnavårdsnämnden (eller motsvarande) inledd utredning om faderskap medföra att talan om samma faderskap inför domstol förklarades vilande i avvaktan på resultatet av utredningen. I ärenden rörande fastställande av faderskap har nämligen, i varje fall i svensk rätt, barnavårdsnämnden partsställning. I den mån barnavårdsnämnden anser sig behöva väcka talan skall denna avse alla män som är tänkbara som barnets far. Enskild part kan däremot begränsa sin talan till någon eller några av de aktuella männen. Det kan tänkas att talan inför domstolen enligt det landets lag leder till att "fel" man måste fastställas som barnets far. Rättsreglerna i det andra landet kanske inte ger möjlighet till att dra in även andra män i processen än den eller dem som modern har stämt. I sådant fall ger en av barnavårdsnämnd här i riket slutförd utredning säkrare garantier för att "rätt" faderskap blir fastställt. Från denna synpunkt skulle det vara mer tillfredsställande om en av barnavårdsnämnd inledd utredning förhindrade att talan väcktes om faderskapet till barnet i annat nordiskt land. I och för sig skall visserligen en i annat nordiskt land inledd rättegång om fastställande av faderskap inte hindra barnavårdsnämnden från att inleda utredning. Man kan emellertid ställa sig den frågan vad syftet skall vara med en sådan utredning om ändå den utländska domen kommer att erkännas här.

Eftersom inledd utredning inte jämställs med inledd rättegång får fastställelse genom dom också en högre dignitet än fastställelse genom erkännande. Denna effekt av lagstiftningen kan ifrågasättas.

Den dag då fastställelse genom erkännande (eller motsvarande) vinner rättskraft anges i promemorian som "den tidpunkt då fastställelsen ägde rum" (s. 26). I svensk rätt torde denna tidpunkt vara den dag då mannen skriver under erkännandet, förutsatt att barnavårdsnämnden sedermera godkänner detta och att erkännandet i övrigt uppfyller aktuella formkrav. Vad som i övriga nordiska länder avses med "den tidpunkt då fastställelsen ägde rum" kan inte utläsas ur promemorian. Det hade varit angeläget att klart ange vid vilken tidpunkt fastställelsen skall anses ha ägt rum i dansk, finsk, norsk respektive svensk rätt.

Riksskatteverket:

Huvudprinciperna i förslaget att ett faderskapsavgörande som skett i Danmark, Finland eller Norge även skall gälla i Sverige tillstyrkes.

Enligt 51 § folkbokföringskungörelsen (1967:495, ändrad 1971:416) har pastorsämbetena skyldighet att underrätta RSV när vissa personuppgifter beträffande utländsk medborgare antecknas i kyrkobok. Denna uppgiftsskyldighet omfattar för närvarande uppgift om födelse, vigsel och dödsfall beträffande bl. a. medborgare i samtliga nordiska länder. RSV vidarebefordrar de erhållna uppgifterna till vederbörande lands ambassad eller konsulat i Sverige eller direkt till central myndighet i det andra landet. Någon skyldighet

att sända underrättelse när faderskapet till barn antecknas i kyrkobok föreligger däremot inte. Vid överläggningar i Stockholm i mars 1976 mellan representanter för de centrala folkbokföringsmyndigheterna i Danmark, Finland, Norge och Sverige diskuterades en utvidgning av underrättelseskyldigheten de nordiska länderna emellan. Önskemål om underrättelse även om adoption, fastställt faderskap, namnändring och äktenskapsskillnad framställdes. De danska representanterna fick i uppdrag att utarbeta förslag till överenskommelse om utbyte av civilståndsuppgifter. Något förslag har ännu inte presenterats.

Vid inflyttning från annat nordiskt land skall den inflyttande förete s. k. internordiskt flyttningsbetyg. Förfarandet regleras i överenskommelse mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om folkbokföring (jfr kungörelsen om folkbokföring vid internordisk flyttning 1969:493). Uppgift om faderskap till barn, vars föräldrar inte är gifta med varandra, saknas som regel i sådant flyttningsbetyg. RSV avser att vid kommande överläggningar med de centrala folkbokföringsmyndigheterna i övriga nordiska länder ta upp frågan om anvisning att betygen bör innehålla uppgift om fastställt faderskap i förekommande fall.

Enligt 2 kap. 1 § FB har barnavårdsnämnd skyldighet att sörja för att faderskapet till barn, vars föräldrar inte är gifta med varandra, fastställs om den som har vårdnaden om barnet är kyrkobokfört i Sverige eller vistas här. Denna skyldighet gäller oavsett barnets medborgarskap. Innan faderskapsutredning igångsätts här i Sverige för barn fött i annat nordiskt land bör barnavårdsnämnderna – för att undvika att fastställelse av faderskap kommer till stånd som inte går att förena med ett annat avgörande som är giltigt enligt här avsedd lag – söka utreda om faderskap kan vara fastställt i det tidigare vistelselandet/födelselandet.

Som framhålls i promemorian torde det i regel inte föreligga några svårigheter att inför svensk myndighet påvisa att ett faderskap har blivit fastställt men däremot kan det många gånger vara svårt att visa att ett faderskap inte blivit fastställt.

Med anledning av uttalandena på s. 25 om myndighets medverkan vid faderskapsfastställelse genom erkännande vill RSV påpeka att i Sverige kan faderskap i vissa fall fastställas utan myndighets medverkan. Faderskapserkännande avseende barn, som fyllt 18 år, behöver nämligen endast godkännas av barnet självt enligt 1 kap. 4 § 1 stycket FB. Det ankommer sedan på personerna själva att göra anmälan därom till pastorsämbete för anteckning i kyrkobok.

Förslaget innehåller inget stadgande som reglerar det fall att två nordiska faderskapserkännanden lämnats som står i motsättning till varandra. Någon särskild reglering av sådant fall synes inte nödvändig. Det först fastställda faderskapet torde bli gällande såvida inte domstol förklarat detta erkännande sakna verkan.

Lunds universitet (juridiska fakultetsnämnden):

Allmänt

Som framhålls i promemorian (förkortas i fortsättningen PM), bygger den nordiska lagstiftningen om fastställelse och upphävande av faderskap numera på likartade principer. De skillnader i detaljer som finns kvar kan inte motivera att domar i detta ämne förblir undantagna från den allmänna regeln om internordisk giltighet av domar. Det finns heller inte anledning att ifrågasätta giltigheten av nordiska faderskapsfastställelser som skett i annan form än genom dom. Åtminstone såvitt angår erkännande av faderskap, torde den föreslagna lagstiftningen i huvudsak kunna betraktas som en kodifikation och precisering av vad som i praxis redan anses som gällande rätt.

Med hänsyn härtill och då det otvivelaktigt finns ett praktiskt behov av lagreglering på detta område, är det mycket tillfredsställande att förslag härom nu lagts fram. Den föreslagna lagstiftningens omfattning och närmare innehåll kan i stort sett godtas, dock med vissa reservationer beträffande detaljer (se nedan).

Till skillnad från det internordiska regelsystem som tidigare finns bl. a. beträffande äktenskap, adoption och förmynderskap, är de nu föreslagna reglerna beträffande faderskap begränsade till frågor om giltigheten av beslut (och faderskapsfastställelser i annan form) meddelade i annat nordiskt land. Förslaget tar sålunda inte upp de frågor som rör myndigheternas behörighet samt lagvalet. Det får förutsättas att dessa spörsmål kommer att övervägas – även såvitt angår förhållandet till de nordiska länderna – av den nya utredning som aviseras (PM s. 17). Då det trots avsaknaden av enhetliga behörighets- och lagvalsregler visat sig möjligt att utforma bestämmelserna om giltigheten av meddelade beslut på ett enkelt sätt, som innebär att man slipper ifrån tyngande kontroller och formaliteter vid bedömningen, utgör det sagda inte något skäl mot genomförande av den nu föreslagna lagstiftningen.

Vad angår de föreslagna reglernas förhållande till den nordiska domskonventionen, ryms sannolikt även domar rörande faderskap under art. 1 i konventionen (jfr PM s. 20). Däremot torde faderskapsfastställelser i annan form än genom dom åtminstone i regel falla utanför konventionen. Med "avgörande" brukar i jämförbara lagar och konventioner förstås ett beslut av myndighet, jfr t. ex. 3 § (1976:108) om erkännande och verkställighet av utländskt avgörande angående underhållsskyldighet och motsvarande bestämmelse i Haagkonventionen. Ett erkännande av faderskap kan därför inte gärna anses som ett "avgörande" i domskonventionens mening, även om det avgivits inför eller under medverkan av myndighet, och är givetvis heller inte att betrakta som en "dom" eller "förlikning".

Det kan i och för sig beklagas att den föreslagna lagstiftningen sålunda

åtminstone delvis torde komma att sakna konventionsmässig bas. Å andra sidan är värdet av förankring i den nordiska domskonventionen i alla händelser tvivelaktigt, då denna konvention är utformad som en ramkonvention och inte ålägger de fördragsslutande staterna konkreta förpliktelser beträffande lagstiftningens innehåll (bortsett från art. 2, som inte är aktuell här).

Enskildheter

1 §: begreppet dom. Enligt PM (s. 20) avses med dom "ett beslut av domstol varigenom domstolen slutligt avgör den sak som målet handlar om". Till denna definition, som ansluter sig till 1 § andra stycket nordiska domslagen (1977:595), borde måhända fogas en kommentar såvitt angår beslut varigenom talan i faderskapsmål avvisas, t. ex. på grund av bristande talerätt eller preklusion. Ett sådant beslut innefattar ett slutligt avgörande av målet men utan någon prövning av själva saken och torde inte kunna anses falla in under lagen. Då avvisningsbeslut åtminstone i Sverige inte tycks vara ovanliga i internationellrättsliga faderskapsmål, vore ett förtydligande i nämnda riktning dock inte ur vägen. Huruvida avgörandet *betecknas* som dom, beslut eller på annat sätt bör uppenbarligen vara utan betydelse.

I 2 § nordiska domslagen jämställs med dom vissa andra avgöranden, bl. a. beslut om ersättning till vittne eller sakkunnig. Sådana beslut, härrörande från Danmark, Finland eller Norge, blir tydligen gällande och verkställbara här i landet även när de meddelats i faderskapsmål. Däremot är bestämmelsen angående ersättning för rättegångskostnader (2 § första stycket 4) begränsad till fall där "dom i målet skulle omfattas av denna lag", dvs. nordiska domslagen. Då denna lag inte är tillämplig beträffande faderskapsdomar (7 § första stycket 4), synes resultatet bli att beslut om kostnadsersättning i de mål som avses med den nu föreslagna lagen inte får internordisk giltighet. I avsaknad av särskild motivering ter sig denna ståndpunkt svårbegriplig.

1–2 §§: innebörden av att utländskt avgörande gäller i Sverige. I PM förs en intressant diskussion om vad det innebär att en utländsk faderskapsdom "gäller" här i landet. Som framhålls i PM (s. 17) bör härmed i princip förstås att domen likställs med en motsvarande dom meddelad av svensk domstol. Närmare synpunkter på vad detta innebär för olika slag av här aktuella domar redovisas i PM på s. 21 ff. Vad som anförs om dessa frågor – vilka delvis kan uppkomma även när faderskap fastställts på annat sätt än genom dom – förtjänar i princip anslutning.

En alltför dogmatisk syn på hithörande problem bör dock undvikas. I fall där två eller flera rättsordningar "stöter samman" inträffar det inte så sällan att en viss "anpassning" av eljest vedertagna regler eller principer ter sig

nödvändig för att undvika besynnerliga resultat. Det exempel som lämnas i PM på s. 22 f ger i detta hänseende anledning till vissa tvivel.

Inga särskilda problem synes dock uppkomma i exemplet för den händelse norsk rätt är tillämplig beträffande faderskapspresumtionen enligt svensk internationell privaträtt. I så fall medför erkännandet av den norska domen att rättsläget blir detsamma i Sverige som i Norge, dvs. den frånskilde mannens faderskap står definitivt fast.

Om däremot svensk rätt är tillämplig beträffande faderskapspresumtionen – t. ex. därför att mannen är svensk medborgare (om nu det kriteriet är avgörande för lagvalet, vilket ingalunda kan anses säkert) – blir läget ett annat. Denna situation är knappast tänkbar i rent svenska förhållanden; ty då det inte finns någon presumtion för den frånskilde mannens faderskap enligt svensk rätt, finns det inget utrymme för en negativ bördstalan och följaktligen heller inte för en svensk dom varigenom en sådan talan ogillats. När man skall ta ställning till rättsverkningarna av den norska domen, har det därför ingen mening att säga att den är likställd med en svensk dom av samma innehåll och i motsvarande situation. På sin höjd skulle man kunna ta fasta på de verkningar en sådan svensk dom *i allmänhet* har. Detta synes vara den ståndpunkt varå resonemanget i PM grundar sig. Med utgångspunkt härifrån blir resultatet otvivelaktigt att domen inte får några rättsverkningar "annat än i den mån den utgör hinder för ny rättegång". Men i vilken mån föreligger sådant hinder? Vad som är av intresse från svensk synpunkt är tydligen en talan av barnet om fastställelse av mannens faderskap. Skall den norska domen anses utgöra hinder för en sådan talan blir resultatet groteskt, ty erkännandet av domen kommer att definitivt låsa fast ett rättsläge karakteriserat av ett "haltande faderskap": från norsk synpunkt är det avgjort att mannen är fader till barnet, från svensk synpunkt att han inte är fader.

Denna konsekvens ter sig helt oacceptabel. En tänkbar utväg vore att anse den norska domen, varigenom den negativa bördstalan ogillats, ha begränsad rättskraft på så sätt att den inte utgör hinder för positiv talan om samme mans faderskap. En sådan ståndpunkt torde vara svår att förena med normala principer för omfattningen av domars rättskraft, men några direkta precedensfall torde inte finnas och är av förut antydda skäl knappast tänkbara inom ramen för svensk rätt. Även om här berörda hinder skulle anses överkomligt, kan faderskapstalan vid svensk domstol dock inte tas upp till prövning med mindre omständigheterna är sådana att svensk domsrätt föreligger för sådan talan.

Även i bästa fall är denna väg till "utjämning" av rättsläget i Norge och Sverige således både krånglig och osäker. Det bör då övervägas om inte utgångspunkten för resonemanget är onödigt "låst". En betydligt enklare lösning vore att i den speciella situation som här diskuterats godta den norska domen *med den verkan den* (i förening med den norska presumtionsregeln) *har i Norge*, dvs. att mannen är att anse som fader. Härigenom skulle man från

svensk sida visserligen få frånfalla den internationellt privaträttsliga regel som utpekar svensk lag som tillämplig beträffande faderskapspresumtionen, men detta är i och för sig ingenting ovanligt vid erkännande av utländska domar, och den här föreslagna lösningen har fördelen att stämma vida bättre överens med syftet bakom regler om sådant erkännande.

Ett annat exempel på liknande problem i norsk-svenska relationer är följande: Enligt norsk rätt är det i vissa fall möjligt att fastställa att en person (A) är fader till ett barn, fastän barnets moder är gift och presumtionen till förmån för mannens i äktenskapet (B:s) faderskap alltjämt är gällande (se 1 och 5 §§ 1956 års lov om born i ekteskap, jfr PM s. 50). Genom en sådan fastställelse utesluts B:s faderskap. Liknande regler finns numera i svensk rätt (FB 1:2 andra stycket), men varken de formella eller de materiella förutsättningarna är utformade på samma sätt som i norsk rätt. Har det nu fastställts i Norge att A är fader till barnet, skall denna fastställelse på vanligt sätt gälla i Sverige. Är norsk rätt tillämplig beträffande frågan om B:s presumerade faderskap, vållar det heller inga svårigheter att anse denna presumtion hävd genom fastställelsen. Är svensk rätt tillämplig i denna del, skulle presumtionen för B:s faderskap strängt taget fortfarande bestå (åtminstone om inte den norska fastställelsen råkade till alla delar uppfylla kraven i FB 1:2 andra stycket) eftersom någon negativ bördstalan inte förts. Denna ståndpunkt kan emellertid inte rimligen vidhållas i och med att Sverige godtagit den norska fastställelsen av A:s faderskap. Resultatet bör därför även i detta fall bli att fastställelsen får verkan att bryta presumtionen för B:s faderskap – oavsett att detta kan sägas inkräkta på den svenska internationellt privaträttsliga regeln om tillämplig lag på den frågan.

2 §: "Också en fastställelse av faderskap i annan form än genom dom. . ." Denna formulering kan missförstås, då det ligger nära till hands att dra slutsatsen att föregående paragraf är begränsad till "fastställelse av faderskap genom dom". I själva verket omfattar 1 § även andra domar, t. ex. domar varigenom faderskapstalan ogillats eller negativ bördstalan bifallits.

För att en fastställelse skall bli giltig i Sverige krävs enligt den föreslagna texten till 2 § att den "har skett i Danmark, Finland eller Norge". Emellertid kan detta rent geografiska kriterium rimligtvis inte vara avgörande, och det motsvarar heller inte intentionerna bakom förslaget; jfr PM s. 25 där det sägs att "var själva erkännandet har skett saknar i och för sig egentlig betydelse". Till en början måste krävas att erkännandet är *giltigt* i ursprungslandet (jfr art. 1 i 1962 års nordiska konvention om indrivning av underhållsbidrag, där det visserligen på motsvarande sätt talas om "skriftlig förbindelse, varigenom *i* en av de fördragsslutande staterna någon. . . utfäst sig. . .", men där erforderlig begränsning uppnås genom kravet att förbindelsen är verkställbar i den staten). Vidare är avsikten uppenbarligen att begränsa lagen till fall där faderskapet fastställts i enlighet med ett nordiskt lands *interna* rätt (till skillnad från fastställelser som skett enligt utomnordisk lag men som

betraktas som giltiga enligt dansk, finsk eller norsk internationell privaträtt). Dessa förutsättningar kan å andra sidan mycket väl vara uppfyllda även om den handling vari faderskapet erkänts har upprättats eller undertecknats i ett land utanför Norden.

Behovet av närmare precisering i nämnda hänseenden faller dock bort när fastställelsen skett under medverkan av myndighet i något av de berörda länderna (på samma sätt som beträffande domar, jfr 1 §). Av PM (s. 25) tycks framgå att så genomgående är fallet vid de faderskapsfastställelser 2 § avses omfatta. Med hänsyn härtill synes den enklaste och mest adekvata lösningen vara att anknyta fastställelsens giltighet i Sverige till den medverkande myndighetens nationalitet. Vill man också täcka in "ambassadfallen", kan bestämmelsen formuleras så att fastställelsen gäller i Sverige om den tillkommit under medverkan av "dansk, finsk eller norsk myndighet". Härigenom – men inte genom formuleringen "myndighet i Danmark, Finland eller Norge" – blir det klart att ett faderskapserkännande omfattas av lagen om det avgivits t. ex. vid danska ambassaden i Bonn men inte om det avgivits vid tyska ambassaden i Köpenhamn (jfr om dansk praxis i sådana fall PM s. 34 f).

I enlighet härmed kunde 2 § förslagsvis formuleras på följande sätt:

"Har faderskap fastställts i annan form än genom dom, gäller fastställelsen i Sverige om den skett under medverkan av (behörig) dansk, finsk eller norsk myndighet."

3 §: Inga kommentarer i sak. Terminologiskt förefaller det önskvärt att så långt möjligt anknyta till motsvarande bestämmelse (8 § första stycket 4) i nordiska domslagen. Formuleringen föreslås därför ändrad till: "Dom eller... Sverige, om rättegång angående faderskapet är anhängig här i riket eller..."

4 §: Enligt den föreslagna texten har rättegång i Danmark etc. litispendensverkan i Sverige i den meningen att den utgör hinder för prövning av ny talan angående faderskapet vid svensk domstol. Som påpekats i PM (s. 28) bör till undvikande av motstridiga avgöranden ej heller något erkännande av faderskapet få komma till stånd i Sverige så länge den utländska rättegången pågår. Svensk barnavårdsnämnd bör således inte godkänna ett faderskapserkännande som avges under nämnda tid. Det synes önskvärt att denna ståndpunkt kommer till uttryck i lagtexten, så mycket mera som tillämpningen ankommer på barnavårdsnämnderna.

Ikraftträdandebestämmelserna. Lagen skall i princip tillämpas även på "gamla" domar och fastställelser i annan form. Vad angår domar, bör härvid uppmärksammas den i 1 § angivna förutsättningen att domen "avser faderskap". Intill ikraftträdandet av den nuvarande lagstiftningen på området i Danmark (1.1.1961), Finland (1.10.1976) och Norge (1.10.1957) kunde i dessa

länder en man (i Danmark och Norge t. o. m. flera män) under vissa omständigheter förpliktas betala underhåll till ett utomäktenskapligt barn utan fastställelse av faderskapet. Det torde även i juridiska sammanhang förekomma att domar av detta slag omtalas såsom avseende ett slags faderskap ("betalningsfaderskap", "underhållsfader" etc.). Det kan emellertid inte vara motiverat att tillägga sådana domar betydelse i Sverige i vidare mån än att det utdömda underhållet skall kunna indrivas här, vilket säkras genom 1962 års konvention i ämnet. Även om det måste anses framgå av den föreslagna lagtexten att den inte omfattar dylika domar, är det till förebyggande av missförstånd önskvärt att en anmärkning om förhållandet göres i propositionen till den blivande lagen.

Från regeln om lagens tillämpning på "gamla" avgöranden göres undantag i fall av motstridiga avgöranden från olika nordiska länder. Ehuru bestämmelser om domskonflikter o. d. i övrigt ansetts kunna undvaras (PM s. 27), synes det välmotiverat att särbehandla "gamla" avgöranden med hänsyn till att det tidigare inte funnits några internordiska regler vare sig om litispendens eller om giltigheten av utländska avgöranden på detta område.

För fall där det ena av de motstridiga avgörandena är svenskt, är bestämmelsen utformad på ett sätt som synes innebära att lagen inte skall äga tillämpning på det danska, finska eller norska avgörandet, oavsett om det svenska avgörandet härrör från tiden före eller efter lagens ikraftträdande. Åtminstone indirekt skulle härigenom en regel ges för lösningen av konflikter mellan olika avgöranden även när det ena av dem är "nytt". Oavsett värderingen av den föreslagna lösningen i sak, förefaller det mindre konsekvent att för en speciell situation – nämligen vid konflikt mellan ett "gammalt" danskt, finskt eller norskt avgörande och ett "nytt" svenskt – reglera sådana frågor när detta i övrigt ansetts obehövligt. Något påtagligt praktiskt behov av en dylik bestämmelse är det svårt att se, ty så länge det bara föreligger ett "gammalt" danskt, finskt eller norskt avgörande skall det gälla i Sverige och därmed utgöra hinder för ett "nytt" svenskt avgörande. Det kan naturligtvis tänkas att ett sådant likväl kommer till stånd av förbiseende, men den möjligheten finns i lika hög grad om det danska, finska eller norska avgörandet är "nytt" och har då inte ansetts motivera särskilda regler om konflikter mellan olika avgöranden. Mest konsekvent förefaller därför vara att undantaget från lagens tillämplighet begränsas till fall av motstridiga "gamla" avgöranden, oavsett om de härrör från Sverige eller från annat nordiskt land.

Svenska kommunförbundet:

Som framhålls i promemorian leder avsaknaden av regler om giltigheten här i landet av faderskapsavgöranden i andra länder till praktiska problem för inblandade parter och för kommunernas sociala organ och andra myndigheter. Den ökande rörligheten över gränserna, främst i de nordiska länderna,

torde komma att medföra att problem av detta slag alltmer accentueras i framtiden. Det är därför angeläget att lagstiftningsvägen komma till rätta med den osäkerhet som för närvarande råder om faderskapsavgörandenas rättsverkningar i annat nordiskt land.

Det synes naturligt att ett faderskapsavgörande från ett av de nordiska länderna också blir gällande i de övriga. En likartad lagstiftning i de olika länderna bör därför eftersträvas.

Den i promemorian föreslagna lagstiftningen synes motsvara detta syfte. Förbundsstyrelsen har ingen erinran mot de föreslagna lagreglerna.

Den föreslagna lagen avses bli tillämplig också på äldre faderskapsavgöranden. Därigenom kan i praktiken tveksamma situationer uppstå, såsom att två äldre nordiska faderskapsavgöranden står i motsättning till varandra. Det synes därför ändamålsenligt att lagstiftaren i specialmotiveringen till lagen närmare belyser de frågor som kan antas möta i tillämpningen beträffande äldre avgöranden.

Enligt promemorian avser regeringen att tillsätta en utredning som skall överväga motsvarande frågor som berör internationella faderskapsmål. Frågor av hithörande slag förekommer visserligen relativt sällan hos de kommunala sociala organen, men när de förekommer är de vanligen komplicerade och svårbedömda.

Styrelsen tillstyrker därför att de blir föremål för en särskild utredning.

Sveriges advokatförbund:

Advokatsamfundet ser med tillfredsställelse att genom departementets promemoria ett första steg tagits mot lösande av faderskapsfrågor med internationell anknytning. Samfundet känner väl till de problem som avsaknaden av lagregler medför. Samfundet vill understryka vikten av ett fortsatt arbete inom området.

Advokatsamfundet har ingen erinran mot promemorians förslag att i första hand frågan om giltigheten av nordiska faderskapsavgöranden regleras. Samfundet finner det riktigt att erforderliga bestämmelser tills vidare tas in i en särskild lag. Samfundet har ingen erinran mot den föreslagna lagtexten.

Sveriges domareförbund:

Domareförbundet tillstyrker den föreslagna lagstiftningen.

Notat om internationale faderskabsspørgsmål i Danmark (oktober 1976)

1. Intern lovgivning om faderskab

I det følgende gengives hovedtrækkene af dansk rets regler om faderskab (lov nr. 200 af 18. maj 1960 om børns retsstilling (BL) og justitsministeriets betænkning nr. 131 af 19. marts 1976 om behandling af faderskabssager m. v.).

Begrebet *ægtebørn* defineres i BL som børn af forældre, som på avlingstiden levede i eller senere har indgået ægteskab med hinanden. Børn uden for ægteskab er alle børn, som ikke er ægtebørn.

BL indeholder ligeledes den såkaldte pater-est-regel, hvorefter et barn, der kan være avlet under moderens ægteskab, anses som barn af ægtemanden. Heri ligger både en formodning for, at ægtefællerne har haft samleje med hinanden i avlingstiden, og en formodning for, at ægtemanden er fader til barnet. Pater-est-formodningen gælder ikke, hvis det godtgøres, at moderen har haft samleje med en anden og det må antages, at barnet er avlet af denne, eller hvis det på grund af barnets arveanlæg eller af anden særlig grund kan anses som sikkert, at ægtemanden ikke er barnets fader. Levede ægtefællerne på avlingstiden separeret, eller var samlivet mellem dem ophævet på grund af uoverensstemmelse, gælder pater-est-formodningen kun, hvis det bevises, at de har haft samleje med hinanden inden for avlingstiden.

Faderskabssag vedrørende børn, der omfattes af pater-est-formodningen, kan rejses af ægtemanden, moderen, barnet eller en for barnet beskikket værge. For ægtemandens sagsanlæg gælder følgende frister: sagen skal af ham være anlagt inden 1 år efter, at han er kommet til kundskab om de omstændigheder, der antages at kunne begrunde en fralæggelse af faderskabet, og senest inden 5 år efter barnets fødsel. Landsretten kan dog under visse betingelser tillade sagsanlæg efter fristernes udløb.

Som fader til et *barn uden for ægteskab* anses den, der inden for avlingstiden har haft samleje med moderen, medmindre der foreligger omstændigheder, som gør det lidet sandsynligt, at han er barnets fader. Har moderen inden for avlingstiden haft samleje med flere mænd, kan en sagsøgt dog kun anses som fader til barnet, hvis der er væsentligt større sandsynlighed for, at barnet er avlet af ham end af nogen anden mand overhovedet.

Fødes et barn uden for ægteskab, skal faderskabet søges fastslået. Ønsker moderen faderskabssag indledt, indgives begæring herom til det sociale udvalg, et amtskommunalt socialcenter eller politimesteren. Moderen har pligt til inden 1 måned efter fødslen at opgive, hvem der er eller kan være fader til barnet. Dog kan overøvrigheden (amterne, i København overpræsi-

diet) fritage moderen for oplysningspligten, medmindre det må anses for stridende mot barnets tarv, at faderskabet ikke oplyses.

Den opgivne fader indkaldes snarest til personligt møde for politimesteren (i København overpræsidiet) med henblik på en eventuel *anerkendelse* af faderskabet. Fremgår det på forhånd, at sagen ikke vil kunne afsluttes med en anerkendelse, kan indkaldelsen dog undlades. Anerkendelse sker til en protokol, der underskrives af faderen. Den opgivne fader skal forinden gøres bekendt med retsvirkningerne og med, at sagen kan indbringes for domstolene. Er den opgivne fader under 18 år, kræves værgens samtykke til anerkendelsen. Opnås anerkendelse ikke, sender politimesteren sagen til retten.

2. Danske domstoles internationale kompetence

Efter retsplejelovens § 456 kan faderskabssag anlægges i Danmark,

1. såfremt sagsøgte har bopæl eller ophold her, eller hans dødsbo behandles eller har været behandlet her, eller
2. såfremt moderen eller barnet har bopæl her.

Disse regler kan ifølge § 456 b, stk. 2, fraviges ved overenskomst med fremmed stat. Sådan overenskomst er ikke indgået. Den vide kompetenceregel i § 456 b er begrundet i et ønske om i alle tilfælde, hvor moderen og barnet bor i Danmark, at give adgang til at få en afgørelse ved danske myndigheder, navnlig for at kunne pålægge faderen bidrag til barnets underhold med mulighed for forskudsvis udbetaling af det offentlige. Afgørelser truffet på grundlag af en så vidtgående kompetenceregel vil næppe i alle tilfælde blive anerkendt i udlandet, jfr. Hurwitz/Gomard: "Tvistemål", 4. udgave, 1971, p. 403.

Bestemmelsen i § 456 b finder dog i henhold til retsplejelovens §§ 456 a, stk. 2, ikke anvendelse på en sag, der af ægtemanden anlægges vedrørende faderskabet til et barn, der kan være avlet under moderens ægteskab – altså børn, som er omfattet af pater-est-formodningen i BL. I dette tilfælde finder de almindelige regler om danske domstoles internationale kompetence anvendelse. Det vil sige, at sagen normalt skal anlægges ved moderens hjemting, jfr. retsplejelovens §§ 235 ff.

Når det er fastslået, at dansk domstol er kompetent, finder justitsministeriets cirkulære nr. 114 af 3. juni 1952 om faderskabssager mod personer i udlandet anvendelse. Ifølge dette sender dommeren – efter at der for domstolen er foretaget en indgående afhøring af moderen og eventuelle vidner – sagen direkte til den danske repræsentation i vedkommende land en anmodning om indenretlig afhøring af sagsøgte. Hvis der imidlertid efter det oplyste er stor formodning for, at sagsøgte vil anerkende faderskabet, eller hvis dommeren på forhånd skønner, at en indenretlig afhøring kun kan gennemføres med betydelig vanskelighed eller bekostning, hvilket ofte er

tilfældet i lande, der ikke har tiltrådt Haagerkonventionen, vil det i stedet for anmodning om indenretlig afhøring være formålstjenligt i første omgang blot at begære sagsøgte tilsagt til møde for vedkommende danske repræsentation. Indfinder sagsøgte sig, vil han blive gjort bekendt med retsvirkningerne af at anerkende et faderskab, navnlig med hensyn til bidragspligten samt barnets arveret og ret til at bære hans navn, og opfordret til at under skrive en erklæring om faderskab.

I tilfælde, hvor der opnås anerkendelse af faderskab i overensstemmelse med cirkulærets bestemmelser, bør sagen afsluttes med dom og ikke hæves som forligt, idet den stedfundne anerkendelse ikke kan betragtes som et retsforlig i sædvanlig forstand, jfr. Niels Chr. Bitsch: "Lov om børns retsstilling", 2. udgave, 1969, p. 90.

Private værnetingsaftaler kan ikke gyldigt træffes med henblik på faderskapssager, jfr. O. A. Borum: "Lovkonflikter", p. 198, og Allan Philip: "Dansk international privat- og procesret", 3. udgave, 1976, p. 244.

3. Lovvalget

Spørgsmålet om, hvorvidt et barn har *ægtebarnsstatus*, afgøres ifølge praksis efter loven på mandens domicil på avlingstidspunktet.

I Østre Landsrets dom i UfR 1949.1049, hvor barnefaderen anlagde sag vedrørende et barn, der fødtes 1932, efter at han og barnemoderen var blevet skilt november 1931, måtte tysk ret lægges til grund ved afgørelsen af, om barnet var ægtebarn, da begge parter på tidspunktet for barnets fødsel var tyske statsborgere og bosat i Tyskland, hvor barnet blev født.

I sager om *børn født uden for ægteskab* anvendes ifølge retspraksis dansk ret.

I Østre Landsrets dom i UfR 1942.879 udtales, at den omstændighed, at et uden for ægteskab født barn var avlet, mens moderen, der i øvrigt havde fast bopæl i Danmark, opholdt sig i Tyskland, ikke medførte, at tysk ret skulle anvendes ved sagens afgørelse.

I Vestre Landsrets dom i UfR 1960.955, der omtales nedenfor under punkt 4, statuerede retten, at spørgsmålet, om en mand skulle anses som fader til det i sagen omhandlede barn, der var avlet i Tyskland under moderens ægteskab med en anden mand, måtte afgøres efter dansk ret.

På forespørgsel fra den tyske ambassade i Danmark udtalte justitsministeriet i en sag, hvor en dansk barnefader over for den tyske ambassade anerkendte faderskabet til et barn født uden for ægteskab i Tyskland af en tysk moder, der stadig boede i Tyskland sammen med barnet, at justitsministeriet intet havde at indvende imod, at faderskabet var fastslået efter tysk ret på den nævnte måde, jfr. justitsministeriet 7. kontor 1972-4140-288.

4. Anerkendelse i Danmark af udenlandske faderskabsafgørelser

Ifølge BL § 11, st. 3, kan justitsministeren bestemme, at anerkendelse af faderskab afgivet i udlandet ligestilles med en i Danmark truffet afgørelse.

Bestemmelsen bygger på en administrativ praksis, hvorefter man undertiden har afsluttet faderskabssagen ved, at den opgivne fader over for en dansk repræsentation i udlandet – undtagelsesvis over for en udenlandsk myndighed – har anerkendt faderskabet til barnet i overensstemmelse med dansk rets regler.

Bestemmelsen tager i første række sigte på tilfælde, hvor retssag ifølge retsplejelovens § 456 b, jfr. overfor under 2, ikke kan anlægges i Danmark, men reglen er dog også anvendt, selv om der er værneting for faderskabssag her i landet. Anerkendelsen accepteres kun, såfremt faderen er gjort bekendt med dansk rets regler om faderskab og anerkendelsen afgives ved personligt møde for den diplomatiske myndighed. I andre tilfælde vil sagen normalt blive henvist til retten, medmindre den opgivne fader eventuelt er villig til at give møde i Danmark for at anerkende faderskabet.

Ved Vestre Landsrets dom gengivet i UfR 1960.955 lagdes en tysk dom til grund under en dansk faderskabssag. Den tyske dom, der var afsagt under en ægteskabssag, statuerede, at det i sagen omhandlede barn ikke kunne anses som ægtebarn. Dommen er tillige omtalt ovenfor under punkt 3.

Ved Østre Landsrets kendelse i UfR 1970.411 behandledes en faderskabssag, der oprindeligt var sluttet ved underretten, efter at den opgivne barnefader havde anerkendt faderskabet over for en amerikansk notar. Anerkendelsen skete på en på dansk udfærdiget blanket over for notarius publicus i staten New York. Faderskabsanerkendelsen tilførtes ministerialbogen, og barnet fik barnefaderens slægtsnavn i stedet for moderens pigenavn.

Ved justitsministeriet 7. kontors sag 4142-70 antog justitsministeriet, at bestemmelsen, BL § 11, stk. 3, ikke kan anvendes, når der allerede foreligger en udenlandsk faderskabsafgørelse. I sådanne tilfælde finder almindelige international-privatretlige regler anvendelse. Under en verserende dansk faderskabssag finder § 11, stk. 3, alene anvendelse

1. når der ikke er værneting i Danmark, men sagens tilknytningsmomenter peger afgørende mod Danmark eller
2. i særlige tilfælde, hvor der er dansk værneting og der foreligger visse kvalificerede omstændigheder.

Ved 1971-429-47, hvor der anmodedes om justitsministeriets afgørelse efter BL § 11, stk. 3, under en verserende tysk faderskabssag, antog justitsministeriet, at bestemmelsen kun taget sigte på anerkendelser afgivet under danske faderskabssager, jfr. tillige 1972-4140-288.

Tilvejebringes anerkendelsen i udlandet under en for retten verserende

faderskabssag i Danmark, bør sagen formentlig ikke sluttes, men der bør afsiges dom, jfr. 1970-4140-136. Sluttes sagen alligevel, kan justitsministeriet eventuelt anvende BL § 11, stk. 3, for at "råde bod" herpå.

I et tilfælde, hvor en dansk barnemoder i en årrække havde boet i udlandet og en udenlandsk mand i et brev anerkendte faderskabet, udtalte justitsministeriet, at den afgivne faderskabserklæring ikke kunne ligestilles med en her i landet truffet afgørelse, og at barnemoderen under de foreliggende omstændigheder formentlig måtte henvises til at søge faderskabet fastslået ved rette udenlandske myndighed, jfr. 1970-4140-145.

Ved svenske børn, der fødes uden for ægteskab i Sverige, kan tilførsel om en faderskabsanerkendelse til ministerialbogen ske, når anerkendelsen opfylder de svenske gyldighedsbetingelser, jfr. 1976-41401-63 og -65.

Allan Philip skriver o. c. p. 245, om fremmede faderskabsdomme, at afgørende for, om man vil lægge en sådan til grund, må være grundlaget for afgørelsen i forbindelse med de retsvirkninger, som tillægges den i dens oprindelsesland i forhold til de virkninger, som der er tale om at tillægge den her. Mens kravene til anerkendelsen næppe er store, når det drejer sig om underholdsbidrag, vil problemet især opstå, når det drejer sig om navne- og arveret for børn født uden for ægteskab. Philip fortsætter, p. 246: Foreliger der en udenlandsk afgørelse, hvorefter en person *ikke* kan anses som fader til et barn, vil den formentlig som hovedregel også blive lagt til grund her i landet, jfr. UfR 1960.955 V lige så vel som den positive afgørelse. Det må dog være muligt at se bort fra den, hvis resultatet skyldes anvendelsen af retsregler, der under alle omstændigheder ville udelukke et positivt resultat, eller det ikke i det pågældende land er muligt at anvende biologiske bevismidler.

Anfægtelse af en anerkendelse godkendt efter BL § 11, stk. 3, må ske i overensstemmelse med reglerne i retsplejelovens § 456 r, hvorefter en sag, der er afsluttet ved anerkendelse for politimesteren (i København over præsidenten), forlig i retten eller upåankelig dom, på begæring af en af parterne kan genoptages under visse nærmere angivne betingelser.

Retsvirkningen af en afgørelse fra justitsministeriet efter BL § 11, stk. 3, er, at der vil kunne ske tilførsel til ministerialbogen om anerkendelse af faderskabet, ligesom der eventuelt kan foretages rettelse af barnets navn, jfr. personnavnelovens § 2, stk. 2, hvorefter barnets navn ved anmeldelse til ministerialbogen (personregisteret) kan ændres til faderens slægtsnavn, når faderskabet er fastslået. Endvidere vil der kunne udfærdiges dansk bidragsresolution. Endelig vil barnet – såfremt det arveretlige forhold efter faderen efter almindelige international-privatretlige regler skal bedømmes efter dansk ret – have arveret efter faderen.

Justitsministeriet forespurgte ved en skrivelse i april 1973 en række større danske skifteretter, om skifteretten var bekendt med tilfælde, hvor der under et skifte var opstået spørgsmål om arveret for personer, for hvem faderskabsspørgslet var afgjort i et andet nordisk land, og i bekræftende fald, om sådanne sager havde givet anledning til problemer. En enkelt skifteret svarede, at der

nogle havde været tale om arveret for personer født uden for ægteskab i Sverige, men at sagerne ikke havde givet anledning til problemer.

5. Tidigare dansk lovgivning om faderskabsspørgsmål

Vedrørende tidigere lovgivning henvises til betænkning nr. 126/1955 om ændring i reglerne om fastsættelse af faderskab.

Bilaga 4

PM angående vissa internationellt privaträttsliga faderskapsfrågor. Finland (1976-09-29)

1 Den finska interna lagstiftningen rörande faderskapsavgöranden

Den nya lagen om faderskap (700/75) som har givits den 5 september 1975, träder i kraft den 1 oktober 1976 (se Finlands författningssamling Nr 700–712/1975). Lagens tillämpningsområde omfattar konstaterande, fastställande och upphävande av släktskapsförhållandet mellan barnet och dess fader (1 §). Till nämnda lag ansluter sig bl. a. lagen angående införande av lagen om faderskap (701/75).

1.1 Fastställande av faderskap

1.1.1 Konstaterande av faderskap till barn som är fött i äktenskap

Äkta mannen anses vara fader till barnet om barnet är fött under äktenskap eller vid sådan tid efter äktenskapets upplösning, att det kan ha blivit avlat under äktenskapet. I det fall, då barnets moder har före barnets födelse ingått nytt äktenskap, anses den senare maken dock vara fader till barnet (2 § lagen om faderskap).

Lagen om faderskap innehåller icke några uttryckliga stadganden om, huruvida makens faderskap på grund av 2 § kan fastställas genom rättegång, om befolkningsregisterföraren har ansett, att i stadgandet angivna förutsättningar för konstaterande av faderskap icke föreligger. Vid utarbetandet av lagen har man utgått från, att frågan om, huruvida barnet är fött i äktenskapet vid behov kan hänskjutas till domstol för avgörande. I detta undantagsfall skulle alltså faderskapet för ett i äktenskap fött barn bli positivt fastställt genom domstols utslag.

Ytterligare kan konstateras, att såsom barn i äktenskap anses även sådant utom äktenskap fött barn, vars föräldrar ingått äktenskap med varandra (2 § 2 mom. lagen angående införande av lagen om faderskap).

1.1.2 Fastställande av faderskap till barn som är fött utom äktenskap

Fastställandet av faderskap kan ske antingen så, att mannen frivilligt *erkänner faderskapet*, eller så, att domstol efter rättegång fastställer faderskapet *genom dom*. Fastställandet av faderskap föregås alltid av *faderskapsutredning* om barnet icke fyllt femton år eller om en man har erkänt faderskapet. Faderskapsutredning ombesörjes av barnatillsyningsmannen i den kommun, där modern har sitt hemvist eller, om modern är död eller om hon icke har hemvist i Finland, av barnatillsyningsmannen i den kommun där barnet är bosatt. Över faderskapsutredningen skall barnatillsyningsmannen föra protokoll (5–14 §§ lagen om faderskap).

Om en man önskar erkänna sitt faderskap, skall han personligen avgiva sin utsaga om erkännande hos behörig myndighet. Utsaga om erkännande kan mottagas av barnatillsyningsman, mantalsskrivare eller notarius publicus samt vid ingående av äktenskap också av vigselförrättaren. Den som mottager erkännandet skall före erkännandet för mannen klargöra dess innebörd samt dess rättsverkningar (15 § lagen om faderskap). Myndigt barn skall alltid själv godkänna erkännadet och enligt huvudregeln också barnet som fyllt femton år. Däremot utgör moderns godkännande icke mera förutsättning för fastställande av faderskap genom erkännande. Modern bör dock jämte för barnet eventuellt förordnad förmyndare och, om mannen är omyndig, hans förmyndare beredas tillfälle att bli hörd med anledning av erkännandet (16–19 §§ lagen om faderskap).

Den barnatillsyningsman som sköter faderskapsutredningen skall sända de över erkännande, godkännande och hörande uppgjorda handlingarna samt det protokoll som uppgjorts om faderskapsutredningen för godkännande till häradshövdingen eller rådstuvurättens ordförande. Domaren skall godkänna erkännadet om erkännadet skett på sätt som stadgas i 15–19 §§, och orsak icke föreligger att antaga, att den man som erkänt faderskap icke är fader till barnet (20 § lagen om faderskap).

Erkännande bör icke anses rättsgiltigt innan domaren har godkänt erkännandet. Domarens utslag angående godkännande av erkännande kan emellertid aldrig uppfattas såsom ett rättskraftigt avgörande av faderskapsfrågan. Oberoende av domarens godkännande kan på erkännande baserat faderskap upphävas sålunda, att vid domstol föres talan om upphävande av faderskap (se nedan avsnitt 1.2.2).

Skulle faderskap icke kunna fastställas genom erkännande kan talan om fastställande av faderskap väckas vid domstol. Barnet äger rätt att föra talan om fastställande av faderskap och barnets rätt till talan är icke bunden vid någon frist. Minderårigt barns talan föres i första hand av den barnatillsyningsman, som ombesörjt faderskapsutredningen varvid barnets moder och för barnet förordnad förmyndare även äger rätt att företräda barnet. Minderårigt barn, som fyllt femton år kan själv föra talan om fastställande av faderskap. En man som har erkänt faderskapet äger rätt till talan om domaren icke godkänt erkännandet av den orsaken att mannen icke antages vara fader till barnet. Mannen bör dock väcka talan inom ett år från den dag, då han erhållit kännedom om domarens utslag (22–25 §§ lagen om faderskap).

Domstol skall fastställa, att en man är fader till barn, om det utretts, att mannen haft samlag med modern vid den tid då barnet kunnat avlas och det med beaktande av moderns samt mannens utsagor och samtliga övriga omständigheter kan anses vara styrkt, att mannen avlat barnet (3 § 2 mom. lagen om faderskap). Domstolen är skyldig att på eget initiativ förordna om anskaffande av all den utredning som den anser nödvändig för sakens avgörande.

1.2 Upphävande av faderskap

1.2.1 Upphävande av på äktenskap baserat faderskap

Det ankommer på domstol att fastställa, att äkta mannen icke är fader till barn som avses i 2 §. Härvid förutsätts att det utretts, att modern vid den tid då barnet kunnat avlas haft samlag med annan än sin man och det med beaktande av samtliga omständigheter bör anses vara styrkt, att barnet då har avlats, eller det på grund av barnets ärftliga egenskaper eller annan särskild omständighet eljest kan anses styrkt, att mannen ej är barnets fader. Är barnet avlat före äktenskapet eller medan makarna på grund av söndring levat åtskilda, skall domstolen fastställa, att äkta mannen icke är barnets fader, såvida det ej göres sannolikt, att makarna haft samlag med varandra under den tid då barnet kunnat avlas (34 § lagen om faderskap).

Äkta mannen, modern och barnet äger rätt till talan om upphävande av faderskap. Äkta mannens och moderns rätt till talan är enligt huvudregeln bunden vid en frist av fem år, som räknas från barnets födelse. I vissa fall äger äkta mannens rättsinnehavare också talerätt i rättegången (35–37 §§ lagen om faderskap).

1.2.2 Upphävande av erkänt faderskap

Vid rättegång rörande upphävande av faderskap skall iakttagas samma huvudregel såväl då faderskapet är konstaterat på grund av äktenskap som då faderskapet har fastställts genom erkännande. Erkänt faderskap kan sålunda upphävas på samma grunder (34 § 1 mom.) som gäller beträffande käromål rörande upphävande av på grund av äktenskap konstaterat faderskap. Mannens och moderns rätt till talan har bundits vid en frist på fem år, som räknas från det faderskapet fastställts genom erkännande (42 § lagen om faderskap).

2 Domstolens internationella behörighet angående fastställande och upphävande av faderskap

De internationellt privaträttsliga kollisionsnormerna beträffande konstaterande och fastställande av faderskap finns i lagen ang. vissa familjerättsliga förhållanden av internationell natur (379/29, nedan IntFamL. Dessa normer anses kunna tillämpas även i det nya läge som uppstått genom revisionen av den materiella lagstiftningen. Däremot torde icke i finsk rätt finnas internationellt privaträttsliga stadganden angående upphävande av faderskap eller fastställande av faderskap för ett i äktenskap fött barn genom domstols utslag. Rättsreglerna rörande domstols internationella behörighet torde endast gälla rättegång angående fastställande av faderskap utom äktenskap.

Enligt stadganden i 23 § IntFamL kan talan om fastställande av faderskap

för barn som är fött utom äktenskap upptagas av finsk domstol under förutsättning
- att den, mot vilken talan föres, har sitt hemvist i Finland, eller
- att barnet är finsk medborgare, eller
- att barnet stadigvarande vistas i Finland.

Talan om fastställande av faderskap kan således föras vid finsk domstol om mannen har sitt hemvist i Finland, oberoende av mannens eller barnets nationalitet och oberoende av om barnet har stadig vistelse i Finland. Likaledes kan talan upptagas av finsk domstol om barnet är finsk medborgare men icke stadigvarande vistas här och mannen har utländskt medborgarskap och icke har sitt hemvist i Finland. Domstolens behörighet kan grundas också enbart på det, att barnet stadigvarande vistas i Finland, ehuru varken barnet eller mannen har finskt medborgarskap eller hemvist i Finland. Finnes ej, vad annorstädes är stadgat, laga domstol för sådant mål är enligt ovannämnda lagrum domstolen i den ort, där barnet stadigvarande vistas, eller om barnet icke har stadig vistelse i Finland rådstuvurätten i Helsingfors behörig.

3 Lagvalet

3.1 Konstaterande och fastställande av faderskap

Enligt 18 § IntFamL skall frågan därom, huruvida barn till kvinna, som är eller varit gift, är att anse som barn i hennes äktenskap, bedömas enligt lagen i den stat mannen vid tiden för barnets födelse tillhörde eller, om han då var död, senast tillhört. Frågan om faderskapet avgörs alltså entydigt enligt lagen i äkta mannens hemland.

Om lagvalet i fråga om fastställande av faderskap utom äktenskap stadgas i 22 § nämnda lag. Enligt detta lagrum bedöms frågan huruvida ett barn utom äktenskap skall anses som barn i äktenskap på grund därav, att barnets föräldrar ingått äktenskap med varandra eller i följd av annan omständighet, enligt lagen i den stat fadern tillhörde, då sådan omständighet inträffade. Det avgörande kriteriet för val av lag är även i detta fall mannens nationalitet. Enligt huvudregeln borde alltså de materiella normerna i lagen om faderskap tillämpas i internationella fall, då den presumtiva fadern är finsk medborgare. På motsvarande sätt skulle man tillämpa utländsk lag, då mannen är medborgare i främmande land. Även i dessa fall torde man emellertid kunna tillämpa processuella normer i lagen om faderskap om utredande samt fastställande av faderskap.

3.2 Upphävande av faderskap

Som redan ovan i avsnitt 2. har konstaterats, saknas det internationellt privaträttsliga normer i finsk lagstiftning rörande frågan om upphävande av faderskap. Frågan om lagvalet är alltså oreglerad.

4 Erkännandet av nordiska faderskapsavgöranden

4.1 Det nuvarande läget

I finsk rätt finns det ingen lagstiftning rörande erkännande av utländska faderskapsavgöranden. I avsaknad av normer kunde då anses, att faderskapsavgöranden som skett i annat nordiskt land formellt sett saknar rättskraft i Finland. Enligt uppgifter från befolkningsregisterföraren (centralregistret för Helsingfors evangelisk-lutherska församlingar) "erkännes" i praktiken avgöranden om fastställande av faderskap utom äktenskap samt om upphävande av faderskap som har tillkommit under myndighets medverkan i annat nordiskt land, också i de fall avgörandet gäller barn som är finsk medborgare.

4.2 Omfånget av erkännande av faderskapsavgöranden samt eventuella begränsningar

Såsom arbetshypotes kunde man utgå från att alla nordiska faderskapsavgöranden skulle erkännas.

En eventuell begränsning av erkännande kunde kanske tänkas omfatta de svenska fall, då den äkta mannens faderskap har upphävts genom annan mans erkännande av faderskap och barnet har uppnått myndig ålder (ändring i FB 1 kap. 2 §, vilken träder i kraft 1.1.1977) samt de fall, då faderskapet för ett utom äktenskapet fött myndigt barn fastställas genom erkännande av faderskap. Begränsningen skulle grunda sig på det, att i avsedda fall erkännandet av faderskap kan bringas i kraft utan myndighets medverkan. Barnavårdsnämnden skall icke godkänna erkännandet av faderskap om barnet har uppnått myndig ålder utan barnet skall i stället själv godkänna det.

Bilaga 5

Isländska regler om bestämmande av faderskap

Tillsvidare äro de isländska lagreglerna om bestämmande av faderskap att finna adskilda (d. v. s. i lag om "föräldrars ställning gentemot äkta barn", nr. 57/1921 och i lag om "föräldrars ställning gentemot uäkta barn", nr. 87/1947). En proposition till samlad barnlagstiftning föreligger.

1. I lag 57/1921 § 1 finns presumtionsregler om faderskap. Barn, födda i äktenskap eller efter att äktenskapet er slutat, inom sådan tid att barnen kan vara avlade desförinnan, äro äkta barn. Presumtionen gäller likadan om modern är änka eller frånskild. Presumtionen kan endast brytas genom domstols förklaring om att mannen i äktenskapet inte är fader. Domstolens förklaring kan bara meddelas om det "må anses säkert, att barnet inte kan vara avlat av moderns maka". Detta gäller inte om barnet må anses avlat före vigseln eller efter separation, d. v. s. säkerhetskravet lindras. Processuella regler om frister begränser domstols befogenhet till att behandla av mannen förd talan om att han inte är fader. När mannen har erkänt faderskapet efter barnets födsel kan han inte föra talan. Vissa frister gäller även om andras talerätt.

I lagen nr. 87/1947 § 2 bestämmes: Nu ingår man och kvinna äktenskap, som tillsammens har fått barn född utan för äktenskap, och är barnet att betrakta som äktabarn. Rätt att föra talan har mannen, barnet, och efter mannens död hans arving som står närmast, med eller efter barnet.

2. Faderskap till barn utom äktenskap kan fastställes vid erkännande inför präst eller myndighet, eller vid bevittnat handling. Presumtion om faderskap gäller om en man och barnets moder har bott tillsammans 10 måneder före og två år efter barnets födelse (d. v. s. betraktas som erkännande av faderskap.)

Rätt till att föra talan om barnets faderskap har modern och efter henne den som bekostar barnets uppfostran.

Bilaga 6

Notat

1 Norske interne rettsregler vedrørende fastsettelse av farskap til barn født utenfor ekteskap

Fylkesmannen skal skrive ut forelegg mot den moren har oppgitt som barnets far, jfr. § 10 fjerde ledd i lov 21 desember 1956 nr. 10 om born utanom ekteskap. Forelegget skal inneholde opplysning om at den oppgitte far blir å anse som far til barnet hvis han erkjenner farskapet. Det skal også inneholde opplysning om at han for å unngå å anses som far, senest 4 uker etter at forelegget er forkynt for ham, må gi melding til herreds- eller byretten om at han vil ha farskapsspørsmålet avgjort av retten (lovens § 11).

Fylkesmannen kan unnlate å utferdige forelegg bl. a. når moren til barnet ber om det, og den oppgitte far i bidragsfogdens naervaer skriftlig har erkjent farskapet (lovens § 12 nr. 1). Se for øvrig § 12 i kap. II og III i loven om born utanfor ekteskap, hvor det er angitt andre tilfelle hvor fylkesmannen kan unnlate å utferdige forelegg.

Fylkesmannen skal ikke skrive ut forelegg, men i stedet sende saken til herreds- eller byretten til fastsettelse av farskapet når

1. moren har oppgitt at hun har hatt samleie med flere menn innenfor det tidsrom da barnet kan vaere konsipert, eller det for øvrig foreligger opplysninger som tyder på dette, eller på at noen annen enn den moren har oppgitt, kan være far til barnet;
2. den som er oppgitt som far, er død, sinnessyk eller åndssvak;
3. den oppgitte far er bosatt i utlandet;
4. moren har unnlatt å oppgi hvem som er eller kan være far til barnet, men det ellers foreligger opplysninger som tyder på at en bestemt mann er eller kan være faren. (Jfr. lovens § 13.)

Vilkårerne for at retten skal fastslå at en bestemt mann er far til barnet er inntatt i lovens § 21. Har mannen ligget med moren på den tid da hun kan ha blitt gravid, skal retten avsi dom for at han er far til barnet dersom det ikke foreliger omstendigheter som gjør det lite trolig at han er faren. Dersom retten etter opplysningene i saken kommer til at moren må ha ligget med flere enn én mann på den tid hun kan ha blitt gravid, skal det ikke gis dom for at noen av dem er faren med mindre det er vesentlig mer sannsynlig at én av dem er faren enn noen annen.

Et offentlig oppnevnt utvalg til å utrede spørsmål om forholdet mellom foreldre og barn (Barnelovutvalget) avga innstilling i september 1977. Utvalget har foreslått at erkjennelse av farskap bare skal kunne skje positivt, slik at ordningen med at farskapet anses fastslått dersom den utlagte far ikke reiser sak når forelegg er forkynt for ham, faller bort. Det foreslås ikke endringer mht kriteriene for fastsettelse av farskap ved dom. Forslaget

inneholder også regler om anerkjennelse av utenlandske farskapsavgjørelser. Justisdepartementet har nå påbegynt utarbeidelsen av en proposisjon om ny barnelov.

2 Norske interne rettsregler vedrørende farskap til barn i ekteskap

Barn som blir født mens moren er gift, får som utgangspunkt status som barn i ekteskap (jfr. § 1 i lov 21 desember 1956 nr. 9 om born i ekteskap). Dette gjelder selv om ekteskapet senere blir omstøtt.

Når et ekteskap blir oppløst, får et barn som fødes etter oppløsningen, status som barn i ekteskap såfremt det blir født til slik tid at det kan være konsipert før oppløsningen. Har moren før fødselen giftet seg på nytt, anses likevel barnet som født i det siste ekteskapet. Blir ektemannen i det siste ekteskapet frikjent for farskapet etter lovens regler om fraleggelse av farskap (jfr. nedenfor), anses barnet som født i det første ekteskapet, såfremt det kan være konsipert før oppløsningen.

Endelig får et barn status som barn i ekteskap dersom foreldrene gifter seg med hverandre etter fødselen.

En ektemann kan fralegge seg farskapet til barn i ekteskapet ved å reise sak mot barnet innen tre år etter at han fikk kjennskap til barnets fødsel (§ 3 i loven om barn i ekteskap). I særlige tilfelle kan han med fylkesmannens samtykke reise sak etter fristens utløp.

Barnet kan også reise sak mot ektemannen for å få fastslått at ham ikke er dets far (lovens § 4).

Videre bestemmer lovens § 5 at dersom samlivet mellom ektefellene var hevet på den tid da barnet må antas å være konsipert, og det heller ikke kan antas at ektefellene har hatt samleie med hverandre innenfor dette tidsrom, så kan fylkesmannen, uten hensyn til det som er fastsatt i loven om barn i ekteskap, søke en annen manns farskap fastslått etter reglene i loven om barn utenfor ekteskap. Blir farskap fastslått etter loven om barn utenfor ekteskap, innebærer det at ektemannen ikke kan anses som barnets far.

3 Norsk rett vedrørende myndighetenes internasjonale kompetanse og lovvalget i saker om farskapet til barn født utenfor ekteskap, samt anerkjennelse av utenlandske farskapsavgjørelser

3.1 Myndighetenes kompetanse

Dersom moren bor i Norge ved barnets fødsel, følger det av lov 21 desember 1956 nr. 10 om born utanom ekteskap at norske myndigheter har kompetanse til å behandle farskapssaken. Det samme gjelder dersom et barn som er født utenfor ekteskap av en kvinne bosatt i utlandet, seinere er flyttet til Norge, og moren eller barnets verge krever farskapet fastsatt etter norsk lov (lovens § 10 tredje ledd). Kompetansen gjelder i begge tillfelle også når den

oppgitte far er bosatt i utlandet. I så fall skall imidlertid ikke fylkesmannen skrive ut farskapforelegg, men i stedet sende saken til retten til avgjørelse (lovens § 13 nr. 3).

Norske myndigheter har videre kompetanse til å behandle farskapsaken dersom den oppgitte far bor i Norge og moren i utlandet. Dette gjelder også når mannen har bosatt seg her i landet etter barnets fødsel. Heller ikke i disse tilfelle skal fylkesmannen utferdige farskapsforelegg (det framgår allerede av at han ikke får melding om fødselen, se lovens §§ 8–10). Det følger av § 15 nr. 4 at farskapsak kan reises for norsk domstol mot en mann som bor her i landet, om farskapet til et barn bosatt i et annet land.

3.2 Lovvalget

Norske myndigheter anvender alltid norsk rett i farskapsaker. Det gjelder også når den oppgitte far, moren eller barnet er bosatt i utlandet.

Tidligere var lovvalget omstridt i de tilfelle hvor mor og barn bodde i utlandet, mens den utlagte far bodde i Norge. Ved to høyesterettsdommer i 1953 ble imidlertid *norsk* materiell rett lagt til grunn. – I dag må spørsmålet anses løst ved loven av 1956 om born utanom ekteskap. Lovens § 15 regner opp de tilfelle hvor farskapsak kan anlegg ved norsk domstol, deriblant som nevnt sak om farskap mot en mann som bor i Norge, selv om barnet har bopel i utlandet. Dette er en prosessuell regel, men den blir tolket slik at lovens regler i sin helhet, også de materielle regler, antas å gjelde.

3.3 Anerkjennelse av utenlandske farskapsavgjørelser

Norsk rett har ingen generelle lovregler om dette. Utgangspunktet er at utenlandske farskapsavgjørelser *ikke* anerkjennes som bindene i Norge.

Utenlandske bidragsavgjørelser som bygger på en avgjørelse om at vedkommende bidragspliktige er far til et barn født utenfor ekteskap, anerkjennes og fyllbyrdes imidlertid i samsvar med Norges konvensjonsforpliktelser.

Ganske nylig har man fått en lovregel som gir mulighet for å la en utenlandsk farskapsavgjørelse få *arverettslig* virkning. I *lov 3 mars 1972 nr. 5 om arv m. m.* heter det således i § 4 første ledd:

> Barn utanom ekteskap arvar og blir arva også av faren og farsslekta etter §§ 1–3 når farskapen er fastslått eller vedgått i samsvar med norsk lov. Det same gjeld når farskapen er fastslått eller vedgått i samsvar med utanlandsk lov, så langt det følgjer av avtale med framand stat eller føresegn av Kongen, eller det blir fastsett av Kongen i det einskilde tilfellet. Fjernare slektskap som byggjer på fødsel utanom ekteskap, gir grunnlag for arverett etter tilsvarande reglar.

En utenlandsk farskapsavgjørelse vil altså kunne få den samme arverettslike virkning som en norsk avgjørelse enten på grunnlag av *overenskomst* med fremmed stat, på grunnlag av generelle regler om anerkjennelse som kan gis

av Kongen, eller etter en *individuell prøving* av den enkelte avgjørelse (Kongens myndighet er i det sistnevnte tilfelle delegert til Justisdepartementet). Om bestemmelse i § 4 første ledd heter det i forarbeidene til arveloven (Ot. prp. nr. 36 (1968–69) s. 131–132):

Den foreslåtte regel vil gi hjemmel for å anerkjenne utenlandske farskapsfastsettelser specielt i relasjon til arveretten. Spørsmålet om anerkjennelse av utenlandske farskapsfastsettelser i andre relasjoner (f.eks. som grunnlag for underholdsbidrag og navnerett) tar man ikke opp nå.

Agjørende for om en utenlandsk farskapsfastsettelse kan anerkjennes her i landet, må først og fremst være om den bygger på en saksbehandling som er så betryggende at den må anses å gi garantier for et riktig resultat. Er farskapet vedtatt i samsvar med utenlandsk rett, må det avgjørende være om vedtakelsen er skjedd i betryggende former. I alminnelighet må det antas å være en viss generell sammenheng mellom saksbehandlingsregler og de rettsvirkninger som en avgjørelse om farskap har etter vedkommende lands rett. Det kan derfor være grunn til å legge vesentlig vekt på hvor omfattende rettsvirkninger avgjørelsen har etter vedkommende lands rett, spesielt om den gir grunnlag for arverett.

Med sikte på at det kan bli ingått overenskomst med andre land om anerkjennelse av farskapsavgjørelser, omfatter utkastet også anerkjennelse på grunnlag av slik overenskomst. Selv om det ikke er inngått formell overenskomst, kan det være naturlig å anerkjenne en utenlandsk farskapsfastsettelse dersom norsk farskapsfastsettelse blir anerkjent i vedkommende land. Kongen bør også ellers kunne treffe generell bestemmelse om slik anerkjennelse i forhold til bestemte land.

Man antar at det ikke i lovs form bør gis nærmere regler om når anerkjennelse av en utenlandsk farskapsfastsettelse kan skje.

Reglene i § 4 om arverett for barn født utenfor ekteskap når farskap er fastsatt eller vedgått i samsvar med utenlandsk rett, gjelder *bare* fastsettelser og vedgåelser for tiden *etter at* arveloven trådte i kraft 1 januar 1973 (lovens § 80).

4 Norsk rett vedrørende myndighetenes internasjonale kompetanse, og lovvalget i saker om farskapet til barn født i ekteskap, samt anerkjennelse av utenlandske avgjørelser i slike saker

4.1 Myndighetenes kompetanse

Norske myndigheter har kompetanse til å behandle en sak om fraleggelse av farskap til barn født i ekteskap dersom barnet er bosatt her i landet. Selv om ikke barnet er bosatt her, har norske myndigheter kompetanse til å behandle saken dersom ektemannen er bosatt her i landet, eller eventuelt var bosatt her ved sin død. Dette følger av § 6 i loven om barn i ekteskap, som gir regler om rette verneting for saker om fraleggelse av farskap til barn født i ekteskap.

4.2 Lovvalget

Det er usikkert hvilke lovvalgsregler man følger i Norge når det gjelder spørsmålet om et barn har status som barn i ekteskap. Tradisjonelt har man ansett loven i det land hvor ektemannen har sin bopel ved barnets fødsel, som avgjørende. Gjelde spørsmålet legitimasjon ved etterfølgende ekteskap, har loven i mannens bopelsland ved ekteskapsinngåelsen kommet til anvendelse.

Det er imidlertid noe usikkert om dette kan anses som gjeldende rett også i dag. Muligens vil man tolke loven om barn i ekteskap slik at når norske myndigheter etter loven har kompetanse til å behandle en sak om fraleggelse av farskap til barn i ekteskap, skal de også anvende lovens materielle regler, altså norsk rett (lex fori). Og dersom norske myndigheter alltid anvender lex fori i en sak om fraleggelse av farskap, ville det antagelig være lite naturlig om lovvalgsregelen skulle være en annen når spørsmålet om et barn har status som barn i ekteskap kommer opp i annen sammenheng (f.eks. spørsmålet om barnet skal anses legitimert ved senere ekteskap).

Det har også vært antydet at man kanskje burde ha et mer nyansert syn på lovvalget i disse sakene. Således har det i en uttalelse fra Justisdepartementet, som tok sikte på spørsmålet om å godta status som barn i ekteskap som grunnlag for *arverett,* vært uttalt at man kanskje burde anse barnet som født i ekteskap både når ektebyrd foreligger etter loven på arvelaters bopel ved dødsfallet (arvestatuttet) og i tilfelle hvor barnet tidligere har fått (og beholdt) status som barn å ekteskap i samsvar med lovgivningen enten i den stat der faren var bosatt ved barnets fødsel, eller eventuelt ved en etterfølgende legitimasjonshandling.

En annen mulig løsning kunne også være å vurdere lovvalgsspørsmålet forskjellig alt etter hvilken omstendighet som begrunner ektebyrd. Selv om man som utgangspunkt vil anvende norsk lov som lex fori, kan det kanskje være grunn til å supplere med en annen lovvalgsregel når det gjelder visse forhold som kan begrunne ektebyrd etter fremmed rett, men ikke etter norsk. Når det gjelder forhold som er positivt regulert i norsk lov, kan sterkere grunner tale for å anvende norsk rett, enn når det gjelder grunnlag for ektebyrd som overhodet ikke er omhandlet i norsk lov.

Konklusjonen blir at det er meget usikkert hva som er gjeldende norsk rett på dette område.

4.3 Anerkjennelse av utenlandske avgjørelser om farskapet til barn i ekteskap

Det kan her bli tale om å anerkjenne avgjørelser om fraleggelse av farskap til barn født i ekteskap. På dette område har man hverken lovgivning eller praksis å holde seg til, og det må anses meget *usikkert hva som er norsk rett.* For øvrig er det vel tvilsomt om dette er et spørsmål som vil komme opp særlig ofte.

Bortsett fra saker om fraleggelse av farskap, kan det vel ikke her bli tale om anerkjennelse av utenlandske avgjørelser. Enkelte land har imidlertid et system hvoretter en legitimasjonserklæring fra faren kan gi barnet status som barn i ekteskap. Dersom man følger en *lovvalsregel* som går ut på at barnets status skal avgjøres etter loven i det land hvor mannen var bosatt på tidspunktet for en slik etterfølgende legitimasjonshandling, vil man også godta en legitimasjonserklæring i samsvar med loven i mannens bopelsland. Anvender man derimot som hovedregel norsk lov som lex fori, kan det bli spørsmål om å supplere en slik regel på visse punkter med loven i mannens bopelsland da barnet ble født, eventuelt da etterfølgende legitimasjon fant sted, og f.eks. godta en legitimasjonserklæring. (Jfr. overfor under pkt. 4.2.)

5 (Äldre norsk rätt)

Før 1915 kunne farskap til barn født utenfor ekteskap bare fastslås med rettslig virkning ved at vedkommende mann lyste barnet i "kull og kjønn". Dette skjedde ved en muntlig eller skriftlig erklæring for dommeren ved herreds- eller byretten på mannens hjemsted. Denne erklæringen ble registrert ved embetet. Mann som hadde ligget med moren på den tid hun kunne ha blitt gravid, kunne likevel på begjæring fra fattigvesenet eller fra moren pålegges bidragsplikt.

Ved vedtagelsen av de såkalte Castbergske barnelover i 1915 ble den någjeldende ordning med avgjørelse av farskap ved forelegg eller ved dom innført. Vilkårene for å fastslå farskap ved dom var noe annærledes enn i dag: Den oppgitte faren måtte ha hatt samleie med moren på den tid da hun kunne ha blitt gravid og moren måtte kunne ha blitt besvangret ved dette samleiet, det måtte ikke være grunn til å anta at moren hadde hatt slikt samleie med noen annen i denne tid, og det måtte heller ikke foreligge omstendigheter som gjorde det tvilsomt om den oppgitte mann var barnets far. Slik loven var formulert kunne ikke dom på farskap avsies hvis retten antok at moren hadde hatt samleie med en annen i den kritiske tid, selv om den annens farskap var teoretisk mulig, men meget lite sannsynlig.

Dersom vilkårene for å fastslå farskap ikke forelå, skulle retten likevel pålegge den eller de menn som hadde hatt samleie med moren på den tid hun kunne ha blitt besvangret, bidragsplikt. Etter lovens ord gjaldt denne plikten selv om retten fant det usannsynlig eller endog utelukket at barnet var frukten av det samleiet som vedkommende hadde hatt med moren. Dette punkt ble imidlertid moderert i rettsprakis.

LAGRÅDET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1979-06-18

Närvarande: f. d. regeringsrådet Martenius, regeringsrådet Petrén, justitieråd-det Sven Nyman, justitierådet Knutsson.

Enligt protokoll vid regeringssammanträde den 17 maj 1979 har regeringen på hemställan av statsrådet och chefen för justitiedepartementet Sven Romanus beslutat inhämta lagrådets yttrande över förslag till lag om erkännande av nordiska faderskapsavgöranden.

Förslaget har föredragits inför lagrådet av hovrättsassessorn Jörgen Beck-Friis.

Förslaget föranleder följande yttrande av lagrådet.

Hittills har bestämmelser om utländska faderskapsavgörandens rättsverkningar i Sverige saknats. Det är värdefullt att detta spörsmål nu blir delvis reglerat.

I remissyttrande av juridiska fakultetsnämnden vid Lunds universitet påpekas att beslut om ersättning för rättegångskostnad i mål om faderskap i annat nordiskt land inte synes bli gällande här vare sig enligt det remitterade lagförslaget eller enligt lagen (1977:595) om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område. Fakultetsnämnden erinrar om att sistnämnda lag enligt 2 § första stycket 4 är tillämplig på beslut om ersättning för rättegångskostnad i tvistemål endast om dom i målet skulle omfattas av lagen. Som motiv för denna begränsning anförde departementschefen blott att den ansetts lämplig (prop. 1976/77:128 s. 53).

Fakultetsnämndens påpekande har inte kommenterats av departementschefen. Enligt lagrådets mening synes det önskvärt att även beslut om kostnadsersättning i mål om faderskap ges giltighet här. Detta kan förslagsvis ske genom en ändring i 1977 års lag, t. ex. genom att efter orden "denna lag" i 2 § första stycket 4 tillfogas "eller lagen (1979:000) om erkännande av nordiska faderskapsavgöranden".

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1979-06-28

Närvarande: Statsminister Ullsten, ordförande, statsråden Sven Romanus, Mundebo, Huss, Rodhe, Wahlberg, Hansson, Enlund, Lindahl, De Geer, Gabriel Romanus

Föredragande: statsrådet Sven Romanus

Proposition om erkännande av nordiska faderskapsavgöranden

Föredraganden anmäler lagrådets yttrande[1] över förslag till lag om erkännande av nordiska faderskapsavgöranden.

Föredraganden redogör för lagrådets yttrande och anför.

Lagrådet har förklarat att det är önskvärt att även beslut från annat nordiskt land om kostnadsersättning i faderskapsmål ges giltighet här i landet. Lagrådet har föreslagit att detta sker genom en ändring i lagen (1977:595) om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område, t. ex. genom att efter orden "denna lag" i 2 § första stycket 4 tillfogas "eller lagen (1979:000) om erkännande av nordiska faderskapsavgöranden".

Efter att ha samrått med de övriga nordiska ländernas justitiedepartement ansluter jag mig till vad lagrådet har föreslagit. I enlighet härmed har inom justitiedepartementet upprättats förslag till lag om ändring i lagen (1977:595) om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område.

Det föreslagna tillägget i den nordiska domslagen får, lika litet som tillkomsten av lagen om erkännande av nordiska faderskapsavgöranden, leda till slutsatsen att domar i faderskapsfrågor skall anses omfattade av konventionen den 11 oktober 1977 mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område. Tvärtom anser jag, efter samråd med de danska, finländska och norska justitiedepartementen, att konventionen bör tolkas så den inte omfattar domar som avses med lagen om erkännande av nordiska faderskapsavgöranden.

[1] Beslut om lagrådsremiss fattat vid regeringssammanträde den 17 maj 1979.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att anta

1. det av lagrådet granskade förslaget till lag om erkännande av nordiska faderskapsavgöranden,

2. det nu upprättade förslaget till lag om ändring i lagen (1977:595) om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område.

Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta de förslag som föredraganden har lagt fram.

Innehåll

Proposition 1

Propositionens huvudsakliga innehåll 1
Lagförslag 2
Utdrag av protokoll vid regeringssammanträde den 17 maj 1979 ... 4
1 Inledning 4
2 Allmänt om giltigheten av utländska tvistemålsavgöranden i Sverige 5
3 Gällande svensk rätt rörande faderskap 6
3.1 Svenska nationella regler om faderskap 6
3.2 Svensk domstols behörighet att ta upp internationella faderskapsmål 8
3.3 Tillämplig lag i internationella mål som tas upp i Sverige 9
3.3.1 Mål om hävande av faderskapspresumtion 9
3.3.2 Mål om fastställande av faderskap 10
3.4 Giltigheten i Sverige av utländska faderskapsavgöranden 10
4 Gällande rätt rörande faderskapsfrågor i Danmark, Finland, Island och Norge 11
5 Allmänna överväganden 11
6 Upprättat lagförslag 16
7 Specialmotivering till lagförslaget 16
1 § 16
2 § 19
3 § 20
4 § 22
Ikraftträdandebestämmelserna 24
8 Hemställan 24
9 Beslut 24
Bilagor
1 Departementspromemorians lagförslag 25
2 Sammanställning av remissyttrandena över departementspromemorian 26
3 Notat om internationale faderskabsspørgsmål i Danmark 38
4 PM angående vissa internationellt privaträttsliga faderskapsfrågor. Finland 44
5 Isländska regler om bestämmande av faderskap 49
6 Notat om norske interne rettsregler vedrørende fastsettelse av farskap til barn født utenfor ekteskap 50

Utdrag av lagrådets protokoll den 18 juni 1979 56
Utdrag av protokoll vid regeringssammanträde den 28 juni 1979 ... 57